БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

Буряад Үнэн

КПСС-эй Бурядай обкомой, Улан-Удын горкомой, Бурядай АССР-эй Верховно Соведэй орган

№ 21 (8853)
ЯНВАРИИН 25
ВОСКРЕСЕНИ
1959 он

Сэн 20 мүнгэн

МҮНӨӨДЭРЭЙ НОМЕРТО:

КПСС-эй XXI съездын хүндэлэлдэ

Партиин ленинскэ национальна политикын ашаар

...оёр хоноод Эхэ оронноймнай ...слэл хото—Москвада партиин ...хэтэ XXI съезд — коммунизм ...гуулагшадай съезд нээгдэхэнь. ...съезд дээрэ 1959—1965 онуудта СССР-эй арадай ажахые хүгжөөхэ даабарита тоонууд—долоон ...лэй түсэб зүбшэн хэлсэгдэжэ, ...алагдаха юм.

...ССР-эй арадай ажахые хүг...эхэ долоон жэлэй түсэб хадаа ...н дотороо коммунизм байгуулха тухай агуу ехэ Ленинэй һанал ...элэй бэелүүлэгдэжэ байһаниие, ...ксизм-ленинизмын һургаалай ...н мандажа байһаниие гэршэлэн ...уулна. Энэ түсэбэй дүүргэгдээд ...хада коммунизмын материально-...ехническэ үндэһэ һуури бай...лха, тэрэшэлэн СССР-эй эконо...еска гол зорилгонуудые бэе...лхэ хэрэгтэ шиидхэхы алхам ...эхэ, арад зоной байра байдал ...тойхоноор һайжарха байна.

...оветскэ Союзай ахадүү бүхы ...дууд, тэрэ тоодо бурят арад ...номико болон культурaaя хүг...лгэдэ ехэ амжалта туйлажа, ...СС-эй XXI съездые угтахань. ...хадаа түрэл Коммунистическэ ...тиимнай, Советскэ правитель...ымнай ябуулжа байгаа ленин... национальна политикын илан ...дажа байһанай гэршэ мүн.

...оциализм гээшэ үндэһэ яһата...лгаае үгы болгохогүйһөө гад... бүхы арадуудай экономико ...он соёл культурын али бүхы ...аһаан хүгжэлтые хангаха ёһо... юм гэһэн агууехэ Ленинэй ха...бодолые Коммунистическэ пар...хүтэлбэри болгон национальна ...итикаяа ябуулна.

...анай партиин ленинскэ национа...на политикын илан мандажа ...ганиинь Бурят ороной жэшээ ...эһээ элитээр харагдана бшуу. ...олюциин урда тээ Бурят орон ...нта Россин харанхы барга, ...дэнги заха хизаарнуудай нэгэн ...һан юм. Советскэ засагай үедэ ...публика доторнай мүнөө үеын ...э техникээр түгэс зэбсэгжүү...лэһэн 300 гаран промышленна ...дприятинууд бодхоогдоо. Мү... Бурят оромнай хүгжэнги ин...тритай һалбаран сэсэглэжэ бай... социалистическэ республика ...онхой. Шулуун нүүрһэнэй бо...ой модоной, хүнгэн, эдеэ хоо... промышленностьтай, үнгэтэ, ...аг металлнуудай, машина бү...гын, судна бүтээлгын предпри...нуудтай болообди. Имагтал то...промышленностиин бүтээн гар...аг продукциин хэмжээн 1913 ...ихидо орходоо 48 дахин ехэ бо...

...үдөө ажахымнай мүн лэ таниг...шагүйгөөр хубилаа. Һайнаар ...һожоруулагдаһан, ашаг олзо ...тэй, олон һалбарита, хамтын ...лай хүдөө ажахытай болообди. ...өө ажахын хүгжэжэ байхада ...лшадай байра байдал саг үр...жэ һайжаржа, түхэл маягаараа ...иональна, удхаараа социалистическэ соёл культурамнай эрид түргэнөөр хүгжэжэ байна.

Бурят ороной ажалшад илангаяа һүүлэй жэлнүүдтэ ехэ амжалта туйлаа. КПСС-эй XX съездын, КПСС-эй ЦК-гэй Пленумүүдэй шиидхэбэринүүдые бэелүүлэн, промышленностиин хүдэлмэришэд аргаболомжонуудаа гүйсэдөөр хэрэглэжэ, ажалай бүтээсые дээшэлүүлхын, бүтээн гаргадаг зүйлнүүдэйнгээ үнэ сэнгые химдаруулхын түлөө эрид шангаар тэмсээ. Үнгэрэгшэ жэлдэ республикымнай промышленность продукци бүтээн гаргаха жэлэйнгээ түсэбые 104 процент дүүргэжэ, гүрэндөө түсэбһөө гадуур хэдэн арбаад миллион түхэригэй продукци үгөө. Хүдөөгэйшье ажалшад аша үрэ ехэтэйгээр ажаллана. Һүүлэй хэдэхэн жэл соо 280 мянга шахуу гектар шэнэ, залуу газар хахалагдаа, малаймнай толгойхоноор үдөө, ашаг шэмэнь дээшэлээ.

КПСС-эй XX съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын түлөө партиин айхабтар ехэ эмхидхэлэй хүдэлмэри ябуулһанай ашаар Бурят ороной, мүн Советскэ бусад республиканүүдай ажахы амжалтатайгаар хүгжөө. Промышленность болон барилга хүтэлбэрилгэеэ һайжаруулха, союзна, автономно республиканүүдай эрхые үргэдхэхэ, түсэблэлгын шэнэ гуримда орохо, МТС-үүдые шэнэдхэн хубилгаха гэхэ мэтын хэмжээ-ябуулганууд предприяти, барилга, колхоз болон совхозуудай хүдэлмэридэ илангаяа һайнаар нүлөөлөө, нүлөөлжэшье байна.

Ерэхэ долоон жэлдэ республикымнай саашадаа һалбаран хүгжэхэ үргэн зам нээгдэжэ үгтэбэ. Эдэ гол гол тоонууд манай ажалшадые баясуулжа байнхай. Долоон жэл соо промышленностьмнай продукци бүтээн гаргалгаяа 2,5 дахин, наар, тэрэ тоодо электрын хүсэ абалгаяа 4 дахин, металл отолдог станогуудые бүтээн гаргалгаяа 2,5 дахин, нүүрһэ абалгаяа 1,5 дахин дээшэлүүлхэнь. Промышленна томо томо предприятинууд баригдаха, шэнэ шэнэ хүдэлмэришэдэй тосхонууд бодохо байна.

Үнгэрэгшэ жэлэйхидэ орходоо энэ жэлдэ ороoһо таряа хуряалга 1,3 дахин дээшэлхэ, малһаа һурагүй ехэ ашаг шэмэ абтаха байна.

Энэ долоон жэл соо уран зохёол болон искусствомнай, арадаймнай гэгээрэл, элүүрые сахилга · болон гэр байрын барилга хүгжэхэ, соёл культурын эмхи зургаанууд олоор баригдаха юм.

СССР-эй бүхы арадуудтай хамта Бурят ороной ажалшад Коммунистическэ партиингаа, тэрэнэй ленинскэ ЦК-гэй хүтэлбэреэр коммунизм байгуулгын асари ехэ зорилгонуудые бэелүүлхын түлөө саашадаашье шэн зоригтойгоор тэмсэхэ байна.

Нютагтаа хүндэтэй хонишон

—Хонин ажал гээшэ ехэхэн олзо доходтой юм даа,—гэжэ сагаан буурал толгойтой, 70 гарамгай наһатай нэгэ үбгэн энеэбхилэн байгаад, колхозойнгоо түрүүлэгшэтэй абьяастайгаар хөөрэлдэнэ...

Энэмнай үнинэй дүршэлтэй хонишон нүхэр Эрдынеев гээшэ. Гуржаб Эрдынеевич хони харууһалха талаар Бараханай суута хонишодой нэгэн лэ байха. Отарынь хонишод жэлһээ жэлдэ амжалта туйладаг. Үнгэрэгшэ жэлдэ түлгэ хонидойнгоо толгой бүриһөө 4,7 килограмм нарин, нарибтар нооһо хайшалһан юм. Иигэжэ нооһо абаха түсэбөө үлүүлэн дүүргэһэнэй түлөө 5 мянган түхэриг нэмэлтэ түлбэридэ хүртөө.

—Һайн шанартай нооһо ехээр абахын тула хонидые жэлэй дүрбэн сагта тураангүй, тобир тарганаар, хүшыень хүдэлгэнгүй хараха хэрэгтэй,—гээд нүхэр Эрдынеев хөөрэдэг. Хэлэһэнээ хүсэлдүүлдэгшье байха.

Амжалта хайшан гэжэ туйланаб гэхэдэ, хонидые адуулхаһаа түрүүн бэлшээриень зүбөөр хубаарилдаг. Хаана ямар эдеэлсэ, ногоотой байһыень табан хурган шэнгеэр мэдэдэг. Нэгэ газарта хоёр-гурбан хоног адуулаад, удаадахи хэһэгтэнь оруулжа бэлшээдэг.

—Нёдондо Хүнтэйн үргэн талада үбэлжөөбди. Үбһэ тэжээл ехээр гаргашалаагүй һэмди. Хониднай тарган тобир ондо ороо. Мүнөөшье үбэл энэ талада үбэлжэжэ байнхай. Хонидоо һайнаар ондо оруулхамнай лабтай,—гэжэ Гуржаб Эрдынеевич зугаална.

Долоон жэлэй түсэбэй түрүүшын жэлдэ үшөө ехэ амжалта туйлахаар зоригжожо, хонишон Эрдынеев хэзээ хэзээнэйхиһээ эдэбхитэй, бүтээсэтэйгээр хүдэлнэ.

—Партиингаа съездын хүндэлэлдэ хонидоо нэгэшье хоролтогүйгөөр, тарган һайнаар ондо оруулхабди. Мүн энэ жэлдэ хонин бүриһөө 5 килограмм нооһо хайшалха һанаатайбди,—гэжэ хонишон үбгэжөөл найдамтайгаар мэдүүлнэ.

О. Намжилон.

Түлишэ алмагдана

Гусиноозерск. Городой автобаза 1958 ондо жэлэйнгээ түсэбһөө гадуур 400 мянган тонно ашаа зөөһэн байна. Автомашинын жолоошод түлишэ алмахын тулада тэмсэжэ, 150 мянга шахуу литр бензин арьбалба.

Н. Святогор.

Малай ашаг шэмэ дээшэлүүлхэ хэмжээн абтана

Ажахын үнгэрэгшэ жэлые манай колхоз хангалтагүйгөөр үнгэргөө гэжэ сэхэ мэдэрхэ хэрэгтэй. 1959 ондо гээгдэлһээ гараха гэжэ шиидэнхэйбди. Адууһа малайнгаа тоо толгойе олошоруулжа, мяха, һү, тоһо, нооһо болон бусад зүйл ехээр абаха зорилго табяабди. Жэшээнь, энэ жэлдэ эбэртэ бодо малай тоое 25 процентээр, хонидой—21, гахайн —50 процентээр олошоруулхамнай. Мүн мяха, һү, нооһо бүри ехээр абаха: үнеэн бүриһөө 1300 литр һү һааха, хонин бүриһөө 2,8 килограмм нооһо хайшалха гэжэ хараалагдаа.

Мяха абалга ехээр гээгдээ гэжэ партиин ЦК-гэй декабриин Пленум дээрэ онсо тэмдэглэгдэһэн байна. Тиимэһээ мяха абаһанайнь зэргээр колхоз, совхозуудай хүдэлмэри сэгнэгдэхэ гэжэ мүн тэндэ заагдаа. Манайшье колхоздо мяхан багаар абтадаг гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Тиимэ хадань партиин зааһанай ёһоор, мүнөө жэлдэ мяха абаха хэрэгтэ онсо анхарал табигдаха болоно. Үхэрэй, хониной мяха ехээр абадаг болохоор хараалнабди. 1200 центнер үхэрэй, 1000 центнер хониной мяхан, мүн шубуунай (нугаһанай), гахайн мяхан абтаха байха. Энэ зорилгоо бэелүүлхын тулада 100 гаран сар таргалуулхаяа шахажа байнабди, 40-өөд сар тушаагаабди.

Энэ жэлдэ шубуу үсхэхэ гэжэ шиидээд, нугаһанай 10 мянган дальбараа худалдажа абахамнай. Эдэнээ намар болотор тэжээгээд, гүрэндэ тушаахабди. Тиигэжэ 100 гаран центнер нугаһанай мяхан абтаха жэшээтэй. Нёдондо жэлэйхиһээ 24—24 процентээр ехэ һү, нооһо абаха байнабди.

Малайнгаа тооe олошоруулхатай хамта ашаг шэмыень ехэ болгохын тулада үбһэ тэжээл хүсэд хүрэхэ хэмжээтэйгээр бэлдэхэ ёһотойбди. Энэ жэлдэ уһалууриин 4 системэ баригдаха гэжэ хараалагданхай. Эдэниие бултыень барихада, 1800 гектар сабшалан уһалагдаха. Энээнһээ гадна сабшалан утэгжүүлхэ хүдэлмэри ябуулагдаха байна. Мянгаад гектар сабшалан утэгжүүлэгдэхэ. Хонидой бригада бүхэндэ сабшалангай газар уһалха, утэгжүүлхэ даабари үгтэнхэй. Мүнөө зарим хонишод аргал шэбхэ зөөжэ эхилээ, саашадаа үшөө үргэнөөр ябуулагдаха. Мүн шэмэтэ тэжээл, малай хоолдоородог таряа талханай зүйл ехээр абахын тула тэжээлэй ургамалнууд горьтойгоор таригдаха болоно. Иигэжэ үбһэ тэжээл хүсэд хүрэхэ хэмжээтэйгээр бэлдхэдэг болобол—мяха, нооһо, һү болон бусад зүйл ехээр абахамнай лабтай.

Д. Дугаров,
Хэжэнгын аймагай Сталинай нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ.

Мария Кондратьевна Сахарова арбадахи классые дүүргээд 1954 ондо сэмбын фабрикада хүдэлхэеэ ороһон юм. Ажал хүдэлмэридэ ханалтай оролдосотой энэ басаган бүд нэхэхэ мэргэжэлые эрхимээр шудалжа, фабрикынгаа түрүүшүүлэй зэргэдэ гараа. Түүхэтэ XXI съездын хүндэлэлдэ халаанайнгаа даалгабариие 150 процент, бүри дээшэшье дүүргэнэ. **Зураг дээрэ:** Мария Сахарова ажаллажа байна.
Л. Хайдуровай фото.

Хэлэһэн үгэдөө хүрэбэ

Улан-Удын мяха-консервын комбинадай хүдэлмэришэд КПСС-эй XXI съездые ажалай шэнэ амжалтаар угтаба. Январь һарынгаа түсэбһөө гадуур 3 миллион түхэригэй продукци үйлэдбэрилхэ гэһэн уялгаяа тэдэнэр бодото дээрэнь дүүргэбэ.

Партиин энэ съездын хүндэлэлдэ аяар 100-һаа дээшэ бригаданууд ажалай вахтада жагсаһан юм. Январиин хорин хоног соо абтаһан уялгань сүм дүүргэгдэһэн байна. Комбинадай завод, цех бүхэн сүүдхэ бүхэндэ продукци үйлэдбэрилхэ графигаа үлүүлэн дүүргэнэ. Өөхэнэй цехын хүдэлмэришэд мүрысөөндэ түрүүлжэ ябана. Эндэ үнэн сэхэ ажалай түрүүшүүл улам олошорно. Жэшээнь, хүдэлмэришэд Ананина, Лоскутникова, Данилова болон бусад халаанайнгаа нормо хоёр дахин шахуу дүүргэдэг болонхой.

А. Шестаков.

БАРИЛГАШАДАЙ АМЖАЛТАНУУД

☆ **Закамен.** Аймагай «Победа» колхозой залуушуул модо бэлэдхэлгэдэ эдэбхитэйгээр хабаадалсана. Тэдэнэр гурбан звено боложо таһараад, хоорондоо мүрысэн хүдэлнэ. Мүнөө колхозой малай байрада хэрэглэгдэхэ хэдэн зуун кубометр модон бэлэдхэгдээ.

Д. Гомбожапов.

☆ **Курумкан.** Дыренэй сомоной Ленинэй нэрэмжэтэ колхоздо барилгын ехэ хүдэлмэри хэгдэнэ. Этхитэ гэжэ нютагта хонишодой байха гэрнүүд баригдаа. Гадна болбосон түхэлтэй культбаза баригдаба. Тэндэнь радиоприемник табигданхай.

Колхозойнь центр Алла тосхондо телефоной коммутатор табигдаа.

Г. Бадмаев.

☆ **Мухаршэбэр.** «Эрдэм» совхозой гурбадахи отделенидэ культурно-ажаһуудалай ехэ барилга хэгдэхээр хараалагданхай. Мүнөө ойдо бэлдэгдэһэн модоной 800 шахуу кубометрынь ойһоо асарагданхай. Хүдэлмэришэд Дашинимаев, Гунгаров, Мункуев гэгшэд модо бэлэдхэлгэ дээрэ һайнаар хүдэлмэрилнэ.

Б.-М. Содномов.

☆ **Аха.** Залуу дархан Нима Галсанов оролдосотой, үсэд ажалаараа нүхэдтөө магтуулжа эхилээ. Тэрэ Аха гол дээрэ баригдажа байһан хүүргын хүдэлмэридэ хабаадалсадаг юм.

Нима Галсанов КПСС-эй XXI съездын хүндэлэлдэ ажалай вахтада жагсаад, үдэр бүриингөө нормые холо үлүүлэн дүүргэнэ.

Д. Дугаров.

А. И. Микоян Москвада бусажа ерэбэ

...ССР-эй Министрнүүдэй Соведэй ...үүлэгшын Нэгэдэхи орлогшо ...И. Микоян, тэрээнтэй суг ябал...ан хүнүүд Америкын Холбоото Штадуудаар аяншалаад, январиин 23-да «ТУ-104» самолёдоор Москвада бусажа ерэбэ.

(ТАСС).

БУРЯДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДТЭ ҺУНГАХА ҺУНГУУЛИИН ЦЕНТРАЛЬНА КОМИССИДА

...урядай АССР-эй Верховно Со...дтэ һунгаха һунгуулиин Цент...льна комиссиин түрүүшын засе...и 1959 оной январиин 23-да бо...ко, һунгалтада бэлэдхэлгэдэ ха...атай асуудалнуудые зүбшэн хэл....

...унгуулиин Центральна комисси...аа һунгуулиин документнүүдэй: ...рядай АССР-эй Верховно Со...дтэ һунгаха һунгуулиин бюлле...иин (сэнхир хүхэ үнгэтэй), де...тадуудта кандидадуудые бүрид...э тухай һунгуулиин Округуудай ...миссинуудай протоколой, дуугаа ...лгэ тухай һунгуулиин Округуу...й, Участогуудай комиссинуудай ...отоколнуудай, Бурядай АССР-эй ...рховно Соведэй депутадаар һун...даһан тухай үнэмшэлгын түхэл ...ягуудые тодорхойлон тогтоогоо.

...Бурядай АССР-эй Верховно Со...дтэ һунгаха һунгуулиин Цент...льна, Округуудай комиссинуудай ...амгын түхэл маяг мүн лэ тодор...ойлон тогтоогдоһон байна. Һун...улиин Участогуудай комиссинууд ...ССР-эй Верховно Соведтэ 1958 ...дo болоһон һунгалтын үедэ байгуулагдаһан һунгуулиин Участогуудай комиссинуудай тамганууды хэрэглэхэ байна.

Һунгалтын литературые худалдаха хүдэлмэриин ямараар табигдаһан тухай Буркоопсоюзай түрүүлэгшын орлогшын, «Книготоргын» конторын директорэй мэдээсэлнүүдые һунгуулиин Центральна комисси шагнаһан байна. Һунгуулиин бюллетеньнүүдэй бланкнуудые бэлэдхэлгэдэ хэр бэлэн болоһон тухайнь типографиин директорэй, Бурядай АССР-эй Верховно Соведтэ һунгаха һунгуулиин комиссинуудые хэлхеэ холбоогоор хангаха тухай Хэлхеэ холбооной управлениин начальнигай мэдээсэлнүүдые һунгуулиин Центральна комисси мүн лэ шагнаа. Хаража үзэгдэһэн бүхы асуудалнуудаар зохихо тон тоолнууд баталан абтаа.

Һунгуулиин Округуудай, Участогуудай комиссинуудые хэлхеэ холбооной хэрэгсэлнүүдээр хангаха тухай асуудалнуудые заседанинууд дээрээ зүбшэн хэлсэхыень һунгуулиин Округуудай комиссинуудта һанамжалан дурадхагдаа.

КПСС-эй ЦК-гэй декабриин Пленумэй шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын түлөө

Мяха ехээр абаха арга боломжо бии

Хүдөө ажахын продуктнуудые бүри ехээр үйлэдбэрилхэ тушаа КПСС-эй Центральна Комитедэй декабриин Пленумэй тогтоол партиин Түнхэнэй айкомой пленум дээрэ, аймагай хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй зүблөөн дээрэ һаяхан зүбшэн хэлсэгдэжэ, дэлгэрэнгы шиидхэбэринүүд гаргагдаа.

Түнхэнэйхид долоон жэл соо хүдөө ажахын элдэб продукци үйлэдбэрилгые 2,5—3,5 дахин ехэ болгохо зорилго табяа. Энэ жэлһээ эхилэн, мяха абалгые тон ехэ болгохо шухала гэжэ пленум, зүблөөндэ хабаадагшад онсолон тэмдэглэбэ. Тэрэнь үнэхөөрөөшье зүб байна. Яахадааб гэхэдэ, ороoһо таряанай үндэр ургаса абаха, малдаа бардам элбэг үбһэ тэжээл бэлэдхэхэ арга боломжо Түнхэндэ яһала бии. Жэшээлхэдэ, «Искра», «XVII партсъезд», «Сибиряк», Сталинай нэрэмжэтэ колхозуудтахи комплексно бригадануудай зарим звенонууд һайтар утэгжүүлэгдээгүй газарһаа гектар бүриин 20-ёод центнер үбһэ хуряажа абадаг юм. Тиихэдэ «Сибиряк», «XVII партсъезд» колхозууд үнгэрһэн 1958 ондо шэмэтэ тэжээл—кукурузын үндэр ургасын абтахаар байһые дахинаа гэршэлэн харуулаа. «Сибиряк» колхозой кукурузын звеное даагша Н. С. Соловьев 80 га газарай гектар бүриһөө 200 үлүүтэй центнер ногоон эшэ набша хуряажа абаһан байна. Энэ звеногойхид 1959 ондо 150 гектар газарта кукуруза тарижа, гектар бүриин 300—350 центнерһээ дээшэ ногоон набша абаха зорилго табяад, мүнөө гектар бүхэнэй 30—35 тонно шэбхэ зөөжэ, агротехническэ ондоошье хэмжээ-ябуулгануудые бэелүүлжэ байнхай.

Олон жэлдэ ургаса үгэхэ пырей, житняк гэхэ мэтэ ногоонуудые тарибал, лабтай һайн ургаса үгэхэ байһыень аймагай хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй зүблөөндэ хабаадагшад тэмдэглээ. Тиихэ зуураа аймагай Соведэй гүйсэдком (түрүүлэгшэнь нүхэр Домышев), тэрэнэй хүдөө ажахын инспекци (начальнигынь нүхэр Вахрушев) мүнөөнһөө зохихо хэмжээ абаха ёһотой гэһэн тон зүб эрилтэ табибад.

Тэжээлэй корнеплодууд, хартаабха болон силосэй үбһэ ногоон мүн лэ бараг һайнаар ургадаг.

Адууһа малдаа бардам хүрэхэ тэжээл бэлэдхэхэ иимэ ехэ арга боломжоёо аймагай зарим колхозууд гүйсэд хэрэглэжэ шаданагүй гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Жэшээнь, «Победа», «Путь коммунизма» колхозууд үбэлжэлгын үедэ ходол үбһэ тэжээлээр дуталдадаг байна. Энэ хэрэгтэ «Путь коммунизма» колхозой түрүүлэгшэ Е. Н. Холбоев илангаяа харюусалгагүйгөөр хандана.

Тэрэшэлэн үнгэрэгшэ 1958 ондо «Искра» колхозой гүрэндөө тушааһан эбэртэ малай амидын шэгнүүр олонхи ушарта 200-һаа доошо килограмм дарадаг, туранхай байгаа. Баһал иимэшүү малнуудые «Путь Ленина» (түрүүлэгшэнь нүхэр Усхеев) колхоз тушааһан байгаа.

Үбһэ тэжээл элбэгээр бэлдэгдээ һаа, ниитын малай тоо толгойшье олошорхо, ашаг шэмынь дээшэлхэ байһаниинь бүгэдэндэ мэдээжэ. Энээниие гол зорилгодо тоолоһониинь тон зүб. «XVII партсъезд» (түрүүлэгшэнь Б. Х. Таханов, партийна эхин организациинь секретарь Ж. А. Ангархаев) колхозые жэшээ болгон абаад үзэе. Эндэхин 1958 ондо малдаа хүсэд хүрэхэ бүдүүн, шэмэтэ, холимог тэжээл бэлэдхэһэнэй ашаар үбэлжэлгэеэ муу бэшээр үнгэргэжэ байна. Малайнь хүсэ шадал һайн. Тиин мүнөө «Талын нууртахи» 80 гектар газарта кукуруза тариха тусхай звено эмхидхээд, тэндээ гектар бүриин 30—35 тонно шэбхэ, 2—3 центнер үнэһэ гэхэ мэтые зөөжэ байнхай. Сабшалан дээрээшье шэбхэ зөөжэ гаргана. Мүнөө жэлдэ мяха абалгаяа 1958 онойхиһоо 50 тухай процентээр нэмээхэ зорилго табяа. Тиихын тулада эхэ малай һубайралга, гарзалалгые огтолон болюулха шухала.

Аймаг соохи колхоз бүхэндэ гахай олоор үсхэхэ арга бии. Корнеплод, хартаабха, сахарай свёкло гэхэ мэтэ ургамалнууд эрхим тэжээл болодог байһыень эндэхи ажалшад һайн мэдэнэ. Гахай үсхэлгөөр «Сибиряк» (түрүүлэгшэнь нүхэр Шафиров) колхоз һайн жэшээ харуулна. Мүнөө жэл мяха абалгаяа нёдондонойхиһоо 2 дахин ехэ болгохоор түсэблөө. Тэрэнэй хахадынь гахайн мяхаар дүүргэгдэхээр хараалагдана.

Аймаг соонь элдэбын гол горход, нуурнууд олон юм. Тиимэһээ тахяаһаа гадна, уһанай шубуудые олоор үсхэхэдэ тааруу байна. Сталинай нэрэмжэтэ (түрүүлэгшэнь Ц. Д. Бельгаев) колхозойхид энэ жэлдэ 18—20 центнер нугаһанай мяха гүрэндөө тушаахаар түсэблэнхэй. Тэрээнһээ гадна колхоз бүхэндэ туулай олоор үдхэжэ болохо байна.

Эдэ бүхы арга боломжоёо хараадуулан, долоон жэлэй туршада мяха абалгые аймаг дотороо 3 дахин, һү—3,4 дахин, нооһо—2,5 дахин ехэ болгохоор түсэблөө.

Тус зорилгонуудые бодото дээрэнь бэелүүлхэ хүнүүдтэ — малшадта, түбхын түрүүн холын гүүртэнүүдээр ажалладаг нүхэдтэ халуун анхарал хандуулжа, эрилтэ хэрэглэмжыень хангаха, ажалайнь түлөөһэ саг дары үгэжэ байха шухала. Энээниие «XVII партсъезд», Сталинай нэрэмжэтэ колхозуудай правлени һайнаар эмхидхэнэ. Эндэхи малшад һара бүри мүнгэн аванс, нэмэлтэ түлбэри, зохихо шагнал абана.

1959 ондо, мүн долоон жэлэй туршада хамтынгаа малай тоо толгойе улам олошоруулжа, мяха абаха түсэбөө нэрэтэй, солотойгоор дүүргэхэ хэрэгтэ партийно-эмхидхэлэй, политическэ хүдэлмэри үргэнөөр эмхидхэхэ шухала.

Д. Шагдуров.

Советскэ Союзай Коммунистическэ партиин XXI съездые угтуулан

„1959—1965 ОНУУДТА СССР-эй АРАДАЙ АЖАХЫЕ ХҮГЖӨӨХЭ ДААБАРИТА ТООНУУД ТУХАЙ" ИҮХЭР Н. С. ХРУЩЕВОЙ ХЭХЭ ЭЛИДХЭЛЭЙ ТЕЗИСҮҮДЫЕ ЗҮБШЭН ХЭЛСЭЛГЭ

* * *

ОЛЗОБОРИЛГЫН АРТЕЛЬНҮҮДЭЙ ХҮДЭЛМЭРИДЭ ЮУН ҺААД ХЭНЭБ

Республикын олзоборилгын кооперациин хүдэлмэрилэгшэд партиин XXI съездын хүндэлэлдэ мүрысөөжэ, 1958 ондо валовой продукци гаргаха түсэбөө болзорһоонь урид, декабриин 5-да дүүргэһэн байна. Олзоборилгын кооперациин предприятинууд түсэбһөө гадуур 6 миллион гаран түхэригэй продукци үйлэдбэрилэн гаргаа. Ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ, продукциин өөрынь үные химдаруулха түсэб мүн лэ үлүүлэн дүүргэгдөө. 1958 оной туршада 1957 онойхидо орходоо 10 гаран миллион түхэригэй үргэн хэрэглэлэй эд бараан үйлэдбэрилэгдэбэ. Тэрэ тоодо ехэ хэмжээнэй трикотажна хубсаһан, арһан гутал, һэеы гутал, мебель түсэбһөө гадуур ехээр бүтээн гаргагдаа.

Кооперациин артельнүүдэй хүдэлмэрилэгшэд даабарита тоонууд тухай элидхэлэй тезисүүдые зүбшэн хэлсэхэ зуураа үргэн хэрэглэлэй эд бараае шэнэ долоон жэлэй туршада бүри ехээр үйлэдбэрилэн гаргаха тодорхой хэмжээ-ябуулгануудые хараалһан байна. Олзоборилгын кооперацинуудай предприятинууд 1965 ондо 140 миллион түхэригэй эд бараа гаргахаар түсэблөө. Долоон жэлэй һүүлшын жэлдэ шаажан гүйлгэгдэһэн элдэб амһартанууд, түмэр орон, арһан гутал, һэеы гутал, трикотажна хубсаһан, мебель гэхэ мэтэ улам ехээр гаргагдаха юм. Дээрэ дурсагдаһан үргэн хэрэглэлэй эд бараанай 51 процентнь 1965 ондо нютагай материалаар хэгдэхэ байна. Шэнэ долоон жэлэй туршада ажалшадта шухала хэрэгтэй зүйлнүүд болохо шэрэ, олифа, замазка гэхэ мэтэ мүн лэ ехээр үйлэдбэрилэгдэдэг болохо юм.

Ажалай бүтээсын дээшэлһэнэй, үйлэдбэридэ шэнэ, түрүү аргын хэрэглэгдэг болоһоной, орёо оньһон хүсэ ехэтэй түхеэрэлгэнүүдэй тодхогдоһоной, шэнэ шэнэ предприятинуудай олоор бүтээгдэһэнэй ашаар лэ шэнэ долоон жэлэй туршада продукци нилээд ехээр бүтээн гаргагдаха болохо байна. 1959—1965 онуудта Кировэй нэрэмжэтэ олзоборилгын артелиин эмалиин завод, «Красный Восток» артелиин шэлэй завод, Байкало-Кударын, Бичурын, Мухаршэбэрэй, Кабанскын аймагуудай, Бабушкин, Городок городуудай мебельнэ цехүүд шэнэдхэн хубилгагдажа, һайн шанартай продукци гаргадаг болохо юм. «Красный путь» артелиин оро хэдэг цех, хүүгэдэй хубсаһа, гутал оёдог «Коминтерн» артелиин, сабхи, һэеы гутал гаргадаг «Кожевник» артелиин цехүүд мүн лэ шэнэдхэн хубилгагдаха байна. **Олзоборилгын кооперацида мэдэлтэй парикмахерска, мастерской, фотографинууд, часовой мастерскойнууд городуудта, мүн хүдөө нютагуудташье шэнэ долоон жэлэй туршада шэнэ типовой байрануудтай болохо зэргэтэй.**

Долоон жэлэй туршада 6 томо комбинат, 14 павильон, үхибүүдэй хубсаһа оёдог тусхай ателье, гутал, хубсаһа хадхадаг ателье, түмэрөөр хэгдэһэн элдэб зүйлнүүдые, велосипед, мотоцикл гэхэ мэтые заһабарилха комбинат шэнээр баригдахаар хараалагдана. Мүн тэрэшэлэн хубсаһа сэбэрлэхэ, химическэ элдэб зүйлнүүдые бүтээхэ фабриканууд, ажалда үмдэхэ хубсаһа оёхо фабрика шэнээр баригдаха байна.

Олзоборилгын кооперациин хүдэлмэрилэгшэдэй үмэнэ 1959—1965 онуудта туршада ехэ зорилго табигдаад байгаашье, барилгашадай гэмээр ажалнай нилээд һаатажа байна. Жэшээнь, Улан-Удэ городто баригдажа байһан ателье аяар гурбадахи жэлээ баригдана. Энэ барилгые «Бурстрой» трестын хүдэлмэрилэгшэд бэе дээрэ даажа абаһан байгаа. Совнархозой барилгын хүдэлмэрилэгшэдэй бүтээжэ байһан хоёр томо комбинат Городок городто, Селенгинск тосхондо мүн лэ удаанаар баригдана. **Совнархозой предприятинууд шэнэ долоон жэлэй түсэб зохёоходоо ажалшадта шухала хэрэгтэй үргэн хэрэглэлэй эд бараа гаргаха предприятинуудые барихаар хараалаагүй. Энэ дутагдалые дары усадхаха шухала гэжэ һанагдана.**

Үргэн хэрэглэлэй эд бараа гаргаха предприятинуудые бариха газар таһалагдажа үгтэнэгүй. Энэ асуудалда Улан-Удын горсоведэй гүйсэдком хайша хэрэгээр хандана. Хубсаһа сэбэрлэхэ фабрика ямар организацяар барюулха асуудалые республикын госплан мүнөөшье болотор шиидхээгүй байһаар. Мухаршэбэрэй, Хойто-Байгалай, Баргажанай аймгүйсэдкомууд кооперативна предприятинуудай ажалые хинан шалгажа, тэдэнэртэ зохихо туһаламжа үзүүлдэггүй байна.

Үргэн хэрэглэлэй эд бараае шэнэ долоон жэлэй туршада улам ехээр гаргахын тула республикын олзоборилгын кооперациин хүдэлмэрилэгшэд хүсэ шадалаа гамнангүйгөөр ажаллаха хүсэлэнтэй.

Г. Куликов, Бурпромсоведэй правлениин түрүүлэгшэ.

* *

Улан-Удын судна бүтээлгын корпусно цехын электро-гагнуурshад цех соогоо түрүүлжэ ябана. Эдэнэр партиин XXI съездын хүндэлэлдэ дэлгэрһэн мүрысөөндэ 2 нормо дүүргэдэг болонхой. **Зураг дээрэ:** электро-гагнуурshад (зүүн гарһаа) П. Алексеев, А. Лысенко, А. Биуцин сүлөөтэй сагтаа хөөрэлдэжэ байна.

Д. Балдановай фото.

ЗАХИРГААНАЙ ЗУРГААНУУДЫЕ СОМОР БОЛГОХО

«1959—1965 онуудта СССР-эй арадай ажахые хүгжөөхэ даабарита тоонууд» тухай КПСС-эй XXI съезд дээрэ нүхэр Н. С. Хрущевой хэхэ элидхэлэй тезисүүдые республикын ажалшад анхаралтайгаар зүбшэн хэлсэжэ, тодорхой дурадхалнуудые оруулна, ехэ уялгануудые абана.

Олохон предприяти, эмхи зургаануудай коллективүүд даабарита тоонууд тухай тезисүүдые зүбшэн хэлсэхэ зууран, захиргаанай хүдэлмэрилэгшэдые үсөөрүүлхэ, адлирхуу ажал хэдэг цехүүд болон предприятинуудые, жэжэ сельпо, сельсоведүүдые нэгэдхэхэ гэһэн дурадхалнуудые оруулна. Жэшээнь, «Бурстрой» трестын хүтэлбэрилэгшэд коллективэй дурадхалнуудые хараада абажа, захиргаанайнгаа аппарадые шэнэдхэн хубилгаха, хороохын тула ехэ юумэ хэжэ байнхай. Трестын хүдэлмэрилэгшэдэй дурадхалаар бэеэ даанхай 4 управлени болюулагдаха болобо. Эдэ хэмжээ-ябуулгануудые бэелүүлээд байхада, захиргаанай аппарадһаа 16 инженер, технигүүд, мүн бусад хэдэн хүдэлмэрилэгшэд сүлөөлэгдэжэ, барилга дээрэ ажаллаха аргатай болохо юм. Мүн ехэ хэмжээнэй мүнгэ зөөри алмагдаха болоно.

Эндэхи олзоборилгын предприяти, организацинуудай коллективүүд үнэтэ дурадхалнуудые оруулаа. Тэдэнэр хэдэ хэдэн цехүүдые ниилүүлхэ гэжэ тогтоогоо. Тиихэдээ жэл соо 150 мянга гаран түхэригэй мүнгэ зөөри алмаха болоно.

Гэхэ зуура захиргаанай аппарадуудай хүдэлмэрилэгшэдые үсөөрүүлхэ асуудал үшөөл шангаар табигданагүй гэжэ һанагдана.

Манай республикадахи Гэгээрэлэй, Элүүрые хамгаалгын, Коммунальна ажахын министерствонүүд капитальна барилганuудта хараалагдаһан ехэ мүнгэ зөөри жэл бүри дутуугаар ашаглана. Эдэнэй гэмээр һургуулинууд, хүүгэдэй эмхи зургаанууд, больница, клуб, гэр байранууд саг соогоо баригдажа тушаагданагүй. Капитальна барилгануудта хараалагдаһан мүнгэ зөөри ямар шалтагаанһаа ашаглагдаһагүйб гэхэдэ, тэдэниие хүтэлбэрилхэ нэгэ гол организаци үгы байна. Министерствонүүд бүхэнэй капитальна барилгын жэжэ таһагууд мүнгэ зөөриеэ зүбөөр хэрэглэхэ шадалгүй байна. Тэдэ таһагуудта миил 2—3 хүн, заримдаа 1 хүн ажаллана.

Капитальна барилгануудта гаргагдаха мүнгэ зөөриие зүбөөр, түргөөр ашаглахын тула тэдэ министерствонүүдэй капитальна барилгын таһагуудые болюулжа, Бурядай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэ капитальна барилгын тусхай управлени байгуулбал, зүйтэй гэжэ һанагдана. Энээнтэй дашарамдуулан, республика доторхи проект зохёодог гурбан организациие нэгэдүүлээд, Бурядай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэ шэнээр эмхидхэгдэхэ капитальна барилгын управленидэ даалгабал таараха байгаа.

Республикын Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи барилгын, архитектурын хэрэгүүдые эрхилхэ управлени бэеэ даанхай организаци гэжэ тоологдобошье, хүнөөр үсөөн туладаа барилгын, архитектурын хэрэгые шиидхэхэ шадалгүй юм. Тиимэһээ энэ управлениие Коммунальна ажахын министерстводэ үгэбэл зохихо гэжэ һанагдана.

Манай республикын түб хото—Улан-Удэдэ хүдөө ажахын, промышленна, коммунальна гурбан тусхай банк бии байдаг. Эдэниие ниилүүлхэ хэрэгтэй.

М. Николаев.

*

НАЙМААЛАГШАГҮЙ НОМОЙ МАГАЗИНУУД ХЭРЭГТЭЙ

Аймагай центр—Цакир тосхондо номой типовой шэнэ магазин нёдондо жэлэй октябриин үеэр нээгдэһэн юм. Энэ магазин соо ходо сэбэр байдаг. Түрэл түрэлөөрөө илгагдаһан ном тагууд дээрэ табигданхай, тиигээд худалдан абагшадай дуратай номоо шэлэн абахада ехэ таатай. Урдынхи мэтэ стойко эндэ байхагүй, хүн бүхэн хэрэгтэй номуудаа шэлээд, магазинай кассирта мүнгөө түлэжэ, тэдэнээ абадаг. Хүнүүд ээлжээндэ байжа, үнэтэ сагаа гээхээ болёо.

Энэ магазиниие даагша Цырен-Дулма Хандажапова товаровед Е. А. Кушнарева хоёр номуудаа түрэл түрэлөөрнь илгажа табихаһаа гадна, удхыень тобшохоноор бэшээд, ном дээрэ табидаг юм. Эмхидхэлэй иимэ хүдэлмэри хэһэнэй ашаар, ном худалдаха түсэбөө һара бүри үлүүлэн дүүргэдэг болонхой. Магазинай номой фонд һара бүри ехэ болоно.

Тэрэ таһагтай зэргэлэн бурят хэлэн дээрэ хэблэгдэһэн номой таһаг байдаг. Эндэ Бурядай уран зохёолшодой номууд олоороо табяатай. Тиихэдээ хүдөө ажахын, ниитэ-политическэ, медицинскэ номуудай таһагууд бии.

Һуралсалда хабаатай номуудые хүнүүд илангаяа дуратайгаар худалдан абана. «Һуралсалай номуудые бүхэли жэл соо худалдаха уялгатайбди» гэжэ магазиниие даагша Ц-Д. Хандажапова хөөрэнэ. Тиимэһээ шэнэ номуудые саг соонь абаашажа худалдадаг болонхой.

Хүн зоной ходо уншадаг номууд магазинай витринэдэ табяатай байдаг. Тиимэһээ худалдан абагшад хэрэгтэй болоһон номоо бэлэхэнээр шэлэн абаха аргатай. Аймагай механизаторнууд, малшад Эхэ оронойнгоо түрүү хүнүүдэй дүй дүршэл харуулһан номуудые ехэ дуратайгаар худалдан абаад, тэндэ хэлэгдэһэн арга методые нютагайнгаа эрхэ байдалтай зохилдуулан хэрэглэхые оролдодог юм.

Мүнөө союзна, автономно республикануудай Верховно Соведүүдые, мүн нютагай Соведүүдые һунгаха һунгалтада бэлэдхэлэй эхилһэнтэй хамта, РСФСР-эй, БурАССР-эй Конституци, һунгуулиин Дүримүүд, бурят хэлэн дээрэ уншахые эндэхид хүсэнэ. Аймагай ажалшад һүүлэй үедэ ном олоор худалдан абадаг, уншадаг болоо. Жэшээнь, аймгүйсэдкомой коммунальна ажахын таһагай модошо дархан Д. Жамбалов салин абамсаараа түрүүшын ээлжээндэ номой магазинда ерэжэ, дуратай номоо худалдан абадаг заншалтай. Мүнөө энэ нүхэрэй гэрэйнь библиотекэдэ 300 холо гаран ном бии. Санагын сельпогой хүдэлмэрилэгшэ Даши-Нима Гомбоев, ВЛКСМ-эй гэшүүн А. Щукин, К. Фролова тус магазинда орожо, нэгэ доро 150—200 түхэригэй элдэб номуудые худалдан абаһан байна.

Цакир тосхондохи номой магазинай дүй дүршэлые халан абажа номой магазинуудые аймаг бүхэндэ наймаалагшагүйгөөр худалдадаг магазинууд болгобол тон таатай байна.

И. Баженов.

Анхаралаа табимаар асуудалнууд

Арадай ажахые хүгжөөхэ даабарита тоонууд тухай тезисүүдые бүхы арад зомнай һайшаажа, жаргалта хүгжэлтын һайхан ерээдүйн түлөө тэмсэнэ. Эдэ тезисүүдые уншаха, хүнүүдээр хөөрэлдэхэ тудам ямар саг соогоо хараалагдаһан һайн һайхан, гүн гүнзэгы зорилгонууд гээшэб гэжэ баярламаар байна.

Манай Үльдэргын сомон «Коммунизм», «Победа» гэжэ хоёр мүрысэжэ ябадаг томо колхозтой юм. Эдэмнай ажахын талаараа жэлһээ жэлдэ ургажа, ехэ амжалта туйлана. Дүршэлтэй ажалшад, эрдэмтэй мэргэжэлтэд олошороо, машина, техникээр элбэг боложо байнхай. Колхоз бүхэн гоё һаруул клубуудтай, хүдөөгэй библиотекэтэй, 7 жэлэй һургуулинуудтай, аргаламжын газарнуудтай болонхой. Колхознигууднай олон сонхотой, үндэр гэшхүүртэй, шулуун һууритай гэрнүүдые барижа, тосхоной түхэл хубилан, городой янзатай болоно. Ехэ олзотой, ажалай алдартай, эрдэмтэй хүүгэдтэй хүхигэр айлнууд олошорно. Эгээл иимэ үедэ таарама зорилгонууд ерэхэ 7 жэлэй түсэб соо хараалагдаһаниинь яаха аргагүй даган баясахаар, һайшаан магтахаар даа!

Партиин энэрхы анхаралаар, улад зоной хамтын хүсөөр туйлагдаһан ехэ илалтаһаа, ажалай эршэтэ далайсаһаа соёл гэгээрэлэй хэрэг багашье хожомдохо ёһогүй.

Энэ баяр баясхаланта үдэрнүүдтэ соёлой добтолгые бүри шангадхан, ёһотой гэгшээр, байһан байдалдаа тааруугаар эмхидхэхэ саг ерээ гэжэ һанагдана.

Колхозууд һаруул, уужам клубуудтай болобошье, ажалшадай амарха, зугаалха сагые үшөөл дутамагаар эмхидхэнэ. Кино ёһо тэдыгээр харуулдаг ушар али олон байха юм.

Мүнөө хүдөөдэ олон залуушуул хүдэлдэг болоо. «Победа», «Коммунизм» колхозуудаар зуугаад комсомолшуул байбашье, комсомолой хүдэлмэри һайжаруулха асуудалда анхарал табигданагүй. **Саашадаа жэл бүри 10-дахи, 8-дахи классуудые дүүргэгшэд олоороо ерэжэл байха хадань, комсомолойнгоо хүдэлмэри үндэһөөрнь һайжаруулха шухала.**

Гурбан жэлэй соёлой добтолгын зорилгонуудые дүүргэхын тулада бултадаа шармайн оролдоногүйбди. Жэл бүри гэгээржэ, баян боложо байһан арад зонойнгоо эрилтые Яруунын аймпотребсоюз хангажа шадахаяа болиһоор үнинэй агша. Гоё һайхан амһарта, бараа, радио, машина гэхэ мэтээр хангахаһаа байха, барилгын хэрэгсэл, шэрэ шонхо, хадааһа, барюул олохо бэрхэтэй болонхой.

Искусство, литературын декадада зорюулагдаһан номууд хэблэгдэһэн һурагтай аад, хүдөөдэ олдодоггүй. Тэрэмнай үсөөхэн тоотойгоор хэблэгдээд, Улан-Удэдээ дууһадаг шахуу юм байгаа. **Шэнэ гараһан бурят номуудһаа хүдөөгэй библиотекэнүүдтэ заатагүй хүргэжэ байха гурим Культурын министерствын зүгһөө тогтоохо аргагүй юм гү?**

Б. Дамдинов, Яруунын аймагай Үльдэргын сомоной түрүүлэгшэ.

*

Малай үүлтэрые эрид һайжаруулха

Колхоз, совхозууднай долоон жэлэй туршада ашаг шэмэ ехэтэй, эрхим һайн үүлтэрэй үхэр мал улам олоор үсхэбэрилжэ, һү, тоһо, мяха бүри элбэг дэлбэгээр абадаг болохо ёһотой гэжэ партиин ЦК-гэй декабриин Пленумэй тогтоол соо заагдана. Тиигэжэ долоон жэлэй эсэстэ орон доторнай **бүхыдөө 16 миллион тонно үхэрэй мяхан, 100—105 миллион тонно һүн жэлдээ абтаха гэхэ гү, али эдэ продуктнууд мүнөөнэйхиһөө 3 дахин ехээр үйлэдбэрилэгдэдэг** болохо ушартай.

Энэ тон харюусалгатай зорилго амжалтатайгаар бэелүүлхын тулада нэн түрүүн колхоз, совхозуудта эбэртэ бодо мал үсхэбэрилхэ хүдэлмэри зүбөөр табижа, илангаяа искусственна үрэжүүлгэ үргэнөөр хэрэглэжэ, малай үүлтэрые һайжаруулха, ашаг шэмыень дээшэлүүлхэ шухала байна. Тиимэһээ үхэр малай тоо толгойе шадаал һаа түргэнөөр олошоруулжа, үүлтэрынь һайжаруулхын тула эгээл эрхим һайн шэлэмэл үүлтэрэй бухын үрэ хэрэглэжэ, үнеэдые имагтал искусственна аргаар үрэжүүлхэ хэрэгтэй гээшэ. Үнеэдые искусственна аргаар үрэжүүлхэдэ юугээрээ һайн бэ гэбэл, нэгэдэхеэр, колхоз, совхозуудта эгээл эрхим үүлтэрэй, шэлэмэл нэгэ бухын үрөөр нилээд олон үнеэ үрэжүүлээд, һайн томо түл олоор абажа, малайнгаа үүлтэрые түргэн һайжаруулха аргатай бшуу. Хоёрдохёор, искусственна үрэжүүлгын ашаар хэршье холын фермэ, гүүртэнүүдэй бүхы үнеэдые богонихон болзор соо, бага гаргашатайгаар ороондо оруулжа болохо байна. Гадна хаһа сагыень алдангүй искусственна үрэжүүлгые зүбөөр хэрэглэжэ шадаа һаа, үнеэдэй һубайрха ушар сүм усадхагдадаг хаһа юм.

Гэбэшье республикын аймагуудта үхэр малай үүлтэр һайжаруулха, үнеэдые искусственна аргаар үрэжүүлхэ хүдэлмэри үшөөл хангалтагүй муугаар ябуулагдана гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Үнгэрэгшэ жэлдэ республикымнай искусственна үрэжүүлгын гүрэнэй бүхы 5 станцинууд сооһоо Улан-Удын станциинхид муу бэшээр хүдэлөө. Эндэхид город шадарай колхоз, совхозуудай 2 мянгаад үнеэдые искусственна аргаар үрэжүүлһэн байна. Теэд энэнь үшөөл тон бага. Юуб гэхэдэ, эдэнэр түсэбэй ёһоор жэлдээ дунда зэргээр 4—5 мянган үнеэ үрэжүүлхэ зэргэтэй байгаа бшуу. Тиихэдэ Сэлэнгын, Зэдын, Хориин, Курумканай аймагуудтахи искусственна үрэжүүлгын станцинууд бүришье муугаар хүдэлөө. Эдэ станцинуудта жэлһээ жэлдэ һайн үүлтэрэй бухануудынь үрэжүүлгэдэ хүсэд хэрэглэгдэнгүй, миин байжа ондо ородог. Тиимэһээ тэдэнь өөһэдынгөө харууһа, тэжээлэй гаргашые харюулдаггүй болошонхой. Энээнһээ боложо станцинууд жэл бүри гарза гайда ехээр ороно. Хэрбээ энэ хүдэлмэриие зүбөөр эмхидхэжэ шадаа һаа, колхоз, совхозуудта ехэ туһатай, станцида, гүрэндэшье ашагтай олзотой байха ушартай бшуу.

Мүнөө республикын колхоз, совхозуудта хамта 3 мянгаад гаран үүлтэртэ буха тоологдоно гэхэ гү, али дунда зэргээр 20 үнеэн бүридэ нэгэ буха хүртэнэ гээшэ. Теэд колхоз, совхозуудай һүрэгтэ олон буха бариһанһаа тэдэнэй харууһа, тэжээлдэ жэлдээ аяар 1800—2000 түхэригэй ажал, зөөри гаргашалагдадаг байна. Хэрбээ эндэ эрхим үүлтэрэй бухын үрэ гүрэнэй станцинуудһаа асаржа, үнеэдые искусственна аргаар үрэжүүлээ һаань, колхоз, совхозуудта гаргашань нилээд химда боложо, ашаг үрэ ехэтэйшье байха һэн. Хэнэйшье мэдэһээр, үнеэд бухатай сугтаа һүрэгтэ ябажа, зүндөө ороондо ороходоо ехэнхидээ һубайршадаг бшуу. Мүн аймагуудай колхоз, совхозуудта олонхи бухануудынь ашаг шэмэ багатай, муу үүлтэрэй байһаар.

Эдэ дутагдалнуудые эрид шууд усадхажа, искусственна үрэжүүлгын станцинуудай ажал хүдэлмэри шэнэдхэн табиха, зүбөөр эмхидхэхэ саг ерээ. Жэшээлхэдэ, үнгэрэгшэ жэлдэ республикын колхоз, совхозуудта бүхыдөө 10—12 мянган үнеэд искусственна аргаар үрэжүүлэгдэһэн һаа, **байгша ондо 30 мянгаһаа үсөөн бэшэ үнеэн үрэжүүлэгдэхэ ёһотой. Тиигээд 1960 он болотор аймагуудтахи искусственна үрэжүүлгын станцинуудай хүдэлмэриие эрид һайжаруулжа, жэлдээ дунда зэргээр 50—60 мянган үнеэ энэ түрүү аргаар ороондо оруулдаг болохо шухала. Энэ зорилгые бэелүүлхын тулада ерэхэ долоон жэлэй түсэб дотор үхэр малаар олон Закаменай, Түнхэнэй аймагуудта, мүн Яруунын, Мухаршэбэрэй «Эрдэм» совхозуудай шадар искусственна үрэжүүлгын станцинуудые шэнээр эмхидхэхээр хараалбал, таарамжатай гэжэ һанагдана.**

Аймагуудтахи гүрэнэй станцинууд харьяата колхоз, совхозуудайнгаа үхэр малые искусственна аргаар үрэжүүлхэ тухай уридшалан договор баталжа, тэрэнээ бэелүүлхын түлөө бүхы хэмжээ абаха ёһотой. Ажахынуудта үнеэдэй эгээл ороондо орохо үедэ бухануудые һүрэгтэ ябуулдаг ушар огтолон болюулаад, үнеэдые нэгэ нэгээр барижа, имагтал искусственна аргаар үрэжүүлхэ байна. Тиихэдэ **колхоз бүхэндэ һайн үүлтэрэй бухануудые шэлэжэ үлээгээд, бэшыень илгажа, мяханда тушааха, худалдахын тула шахаха, таргалуулхада зохистой. Тиимэһээ мүнөө жэлдэ аймагуудта хамта 1500 гаран жэжэ үүлтэрэй, хүгшэрһэн бухануудые мэнэ гэһээр илгажа, һайса шахаад, толгой бүриинь дунда зэргээр 5 центнер шэгнүүртэйгээр тушаабал, байгша оной хоёрдохи квартал соо колхозууднай малайнгаа тоо толгойе ехэ хороонгүй, 750—800 тонно мяха гүрэндэ тушааха, худалдаха аргатай бшуу.** Аймагуудай зооветеринарна мэргэжэлтэд энэ шухала хүдэлмэриие бодотоор хүтэлбэрилжэ, үнеэдые искусственна аргаар үрэжүүлхэ, мүн тэрэнэйнгээ тоо бүридхэлые зүбөөр эмхидхэхэ тушаа тон ехэ харюусалгатай байха зэргэтэй.

Гадна искусственна үрэжүүлгын гүрэнэй станцинуудай зооветмэргэжэлтэд үхэр малайнгаа үүлтэр һайжаруулхадань харьяата колхоз, совхозуудтаа али болохоор туһалха ушартай.

Мүн колхоз, совхозуудта үхэр малай үүлтэр һайжаруулха талаар эмхидхэлэй нилээд ехэ хүдэлмэри хэгдэхэ ёһотой болоод байна. Эндэ **байгша онһоо эхилжэ, фермэ, гүүртэнүүдтэ малай зоотехническэ тоо бүридхэл гуримшуулха, тэндэхи үүлтэртэ тугал, буруу, үнеэн бүхэндэ тусхай дэбтэр, карточка бии болгожо,** тэрээндээ бэеын шэгнүүр, гараһан һүеынь ходо тэмдэглэжэ, шалгажа байха хэрэгтэй. Илангаяа үхэр малые үүлтэр үүлтэрээрнь наринаар илгажа, тэдээн сооһоо эрхим һайн угтай үнеэдһээ гараһан тугал, бурууннуудые ажахыдаа үлөөжэ, зүбөөр түлжүүлээд, һүрэгтөө табижа үсхэбэрилхэ шухала. Һүнэй-товарна фермэ, гүүртэнүүдтэ 10 хоноод лэ үнеэдые һаажа үзэхэ, һүнэйнь ехэ багые, үдхэн шэнгэниие шалгажа байха. Мүн искусственна үрэжүүлгын станциһаа бухын үрэ асархадаа тэрэнээ ехээр нарилжа, гутаан муудхангүй, хаһа сагтань, зүбөөр хэрэглэхэ шухала.

Эдэ бүхы хүдэлмэриие колхозуудай зоотехнигүүд бэедээ даажа абаад, хүтэлбэрилхэ зэргэтэй. **Тиимэһээ малай үүлтэр һайжаруулха талаар зоотехнигүүдэй харюусалгые дээшэлүүлжэ, али болохоор урмашуулхын тула тэдэнэй ажалайнь түлөөһые хэһэн хүдэлмэриинь ёһоор тааруулжа табиха саг ерээ.**

Колхозуудай зоотехник болон ветеринарнуудай мэргэжэл шадабариие дээшэлүүлхын тулада, зооветинститудай дэргэдэ элдэб курса, һуралсал ходо эмхидхэжэ байбал таарамжатай һэн. Тиихэдэ колхоз, совхозуудта искусственна үрэжүүлгэ хэхэ техник-үрэжүүлэгшэдые һургажа бэлдэхэ шухала.

Тиигэжэ ойрын жэлнүүдтэ үхэр малай үүлтэр эрид һайжаруулагдажа, һү, мяха, тоһо улам элбэгээр абтадаг болохо байна бшуу.

И. МИХАЙЛОВ, Хүдөө ажахын министерствын ахалагша зоотехник.

Геологиин хүдэлмэри һайнаар ябуулха

Байгша оной январиин 19-һөө 2... болотор Чита городто Зүүн Сибириин болон Дальна Востогой геологуудай область хоорондын хоёрдохи конференци боложо дүүрэбэ. Энэ конференци дээрэ үнгэтэ металлургиин предприятинуудай геологууд болон геолого-бэдэрэлгын партинуудай хүдэлмэрилэгшэд дүй дүршэлөө андалдан абалсаба. Забайкалиин газар дайдада алта бэдэрэлгын хүдэлмэриин, мүн Эрхүүгэй областьдо алта малталгын саашанхи хүгжэлтэ тухай һонирхолтой элидхэлнүүд хэгдэһэн байна.

Конференци дээрэ бусад ашагта малтамалнуудые бэдэрэлгээр, ууһахайн хүдэлмэреэр элидхэл шагнагдаа. Молибден, вольфрамай һудал бэдэрэн ололгоор Эрхүүгэй геологи управлениин элидхэлые конференцидэ хабаадагшад шүүмжэлһэн байна.

Манай республикада үнгэтэ болон шухаг металлнуудые малталгатай конференцидэ хабаадагшад танилсаһан байна. Саашадаа геологическа хүдэлмэреэр дүй дүршэлөө үргэнөөр халан абалсаха гэһэн шиидхэбэри баталан абтаа. Зүүн Сибириин, Дальна Востогой геологуудай область хоорондын удаадахи конференци 1959 оной март һарада үнгэргэхэ гэжэ хараалагдаа. Манай республикын геологууд конференцидэ эртээнһээ бэлдэжэ байна.

Б-М. Базаров.

КУКУРУЗА УРГУУЛАГШАД! Гектарай 300—500 центнер кукурузын эшэ набша абахын түлөө тэмсэгты!

★

ЗАЛУУШУУЛ ОЛООРОО ХАБААДАНА

Сэлэнгын аймагай залуушуул бо- комсомолшууд КПСС-эй ЦК- декабриин Пленумэй тогтоолтой илсаад, 1959 ондо кукурузын эр баян ургаса хуряаха гэжэ идэбэ. «Коммунизм» колхозойхи- хандалгые ехэтэ һайшаан, мү- жэлдэ гектар бүриин 300 цент- һээ доошо бэшэ ногоон эшэ наб- хуряахын түлөө тэмсэжэ байна.

Сэлэнгын комсомолшууд бүри но- ь һараһаа хойшо кукуруза ур- лха звенонуудые эмхидхэжэ лһэн юм. Комсомолшууд даа- участогууд дээрээ наг шэбхэ гажа, саһа тогтоожо байна. шээлхэдэ, «Коммунизм» колхо- Сэлэнгын совхозой кукуруза улагшад 3700 гаран тонно хэ поли дээрээ гаргаа. Мүн бу- шье агрегадууд шэбхэ гаргаха элмэрээ эмхитэйгээр ябуулжа над.

овхоз, колхозуудта эмхидхэгдэ- комсомолшууд-залуушуулай аг- здууд январь һарын дүүрэтэр тогтоохо түсэбөө дүүргээд, наг хынгээ ехэнхиень поли дээрээ гаха уялгатай. Тиихэдэ мартын һаа апрелиин 15 болотор шэбхэ гаха һара соносхогдохо юм. Тэ- болотор бүхы наг шэбхээ бэлэд- ёһотойбди. Совхоз, колхозуу- шефтээ абаһан эмхи зургаануу- комсомолшууд, залуушуул энэ эгтэ горьтойхоноор туһалха. хэдэ ВЛКСМ-эй айкомой аппа- ай хүдэлмэрилэгшэд (хамта 5 Тельманэй нэрэмжэтэ колхо- 2 гектар газарта кукуруза ур- хаар шиидээ.

ВЛКСМ-эй Сэлэнгын айком куку- а ургуулха комсомолшуудай да социалистическэ мүрысөө гэрүүлээд, 3 шан тогтоогоо. Энэ ысөөнэй ёһоор гектар бүриһөө центнерһээ дээшэ ногоон эшэ ша хуряаһан агрегат «Учитель» э амаралтын байшанда түлөөһэ- гөөр ошожо амарха, тэрээнһээ е хуряаһан агрегадай гэшүүд агай Хүндэлэлэй дэбтэртэ бэ- дээд, 500 түхэригөөр шагнагда- бусадынь магтаалай хуудаһаар, түхэригөөр шагнагдаха юм.

Тиихэдэ аймагай һурагшадшье комолшууд, залуушуулайнгаа гээр кукурузын баян ургаса хаха тэмсэлдэ жагсалсаба. Бү- эй долоон жэлэй һургуулиинхид III партсъездын нэрэмжэтэ кол- ой 2 гектар газарта кукуруза, 3 гарта хартаабха тарихань. Эдэ- даажа абаһан газарайнгаа га иһөө 400 центнерһээ доошо бэ- ногоон эшэ набша хуряахабди аймагай бүхы һурагшадта даба. Эдэ һурагшадай хандалга хаанагүй дэмжэгдэжэ байна. Мүрысөөнэй түрүү һуури эзэлһэн агшадай звено ВЛКСМ-эй айко- магтаалай хуудаһаар шагнаг- д, 800 түхэригэй нэгэдэхи шанда тэхэ юм.

Иигэжэ Сэлэнгын комсомолшууд курузын үндэр баян ургаса ху- хын түлөө тэмсэлдэ оролсобо.

П. Югов, ВЛКСМ-эй Сэлэнгын айкомой секретарь.

★ ★ ★

Баргажанай аймагай «Гигант» колхозой нүхэр Зверьковой хүтэлбэрилдэг звено энэ жэлдэ гектар бүриһөө 300 центнер кукуруза ургуулха гэһэн уялга абаба. Мүнөө тэдэнэр наг шэбхэ зөөжэ байна. Гектар бүридэ 30 тонно тиимэ үтэгжүүлгэ зөөгдэхэ юм. **Зураг дээрэ:** тус звеногойхид аргал шэбхэ зөөжэ байна.

А. Мантаевай фото.

Саг ошожол байна—шамдахаар болоо

Баргажанай аймагай ажалшад байгша онһоо эхилжэ, орооһо таряанай, кукурузын, мүн тэжээлэй бусад ургамалнуудай ургаса эрид дээшэлүүлхээр шиидээ. Аймагай колхозууд агротехническэ хэмжээ- ябуулгын яһала һайн түсэбүүдые табяад, тэдэнээ мүнөө үбэл дүүргэ- хээр хараална. Баргажанайхид 2000 гектарта саһа тогтоохо, 4000 тонно наг шэбхэ сабшалан, поли дээрээ гаргаха, 1500 кубометр то- шон халяаха, 150 тонно үнэһэ, 60 тонно шубуунай аргал суглуулха уялгатай. Хараалагдаһан энэ үтэг- жүүлгээр таряалан, сабшалангаа шанаржуулаад байбал, үндэр ур- гаса хуряаха түрүүшын алхам хэг- дэхэ болоно.

Үбэлэй гурбан һара үнгэрэнтөө. Теэд Баргажанай зарим колхозууд- та энэ үе соо хабарай тарилгын бэ- лэдхэл муугаар ябуулагдаһаниинь гэмшэлтэй. Аймагай колхозууд миил 200 гектарта саһа тогтоогоо, 17000 тонно наг шэбхэ таряалан, сабшалан дээрээ гаргаа, 10 тонно үнэһэ, 12 тонно шубуунай аргал суглуулаа. Энэнь хараалһан түсэ- бэй хахадыншье болохогүй бай- на. Илангаяа Сталинай нэрэм- жэтэ колхозой хүтэлбэрилэгшэд таряалан, сабшалан дээрээ шэб- хэ гаргаха гэжэ һанаалаашье- гүй байһаар. Энэ колхоздо эм- хидхэгдэһэн кукурузашадай зве- но бүхэли үбэлдөө миил 50 тонно шэбхэ поли дээрээ гаргаа. Шалта- гааниинь юуб гэхэдэ, кукурузашад машина болон техникээр, мүн шу- хала хэрэгтэй зэр зэмсэгүүдээр хүсэд хангагдаадүй. Хүтэлбэрил- гын һула дээрэһээ звеногой гэ- шүүд гектар бүриһөө хэды шэнээн эшэ набша хуряахаяа мэдэнэгүй. Хүнтэй гэжэ газарта саһа тогтоохо- до таарамжатай юм. Теэд тэндэнь юуншье хэгдэнэгүй.

Кукуруза ургуулха 18 звено Бар- гажанда эмхидхэгдэнхэй. Зарим колхозой звенонуудта шэбхэ шэрэхэ автомашина, тракторнууд үгтэнхэй аад, тэдэнь һайнаар хүдэлгэгдэнэ- гүй. Аймагай кукурузашад энэ жэл- дэ 20000 тонно шэбхэ участогууд дээрээ гаргаха ёһотой аад, мүнөө болотор оройдоо 2300 тонныень зөөгөөд байна. Гансал «Звезда» колхозой звеногойхид дааһан учас- тогууд дээрээ саһа тогтоогоо, 400 тонно наг шэбхэ гаргаад, шубуунай аргал, үнэһэ горьтойгоор суглуулаа.

КПСС-эй Баргажанай айком, аймгүйсэдком болон колхозуудай хүтэлбэрилэгшэд сагай оройтожо байһые анхаралдаа абажа, тарил- гада бэлэдхэлые мэнэ гэһээр эрид һэргээхэ зэргэтэй. **М. Байкалов.**

БАЯН УРГАСЫН ТҮЛӨӨ

«Улаан Одон» колхозой гэшүүд 570 гектар газарта тэжээлэй ургамалнуудые тарихаар хараалба. Тэрэнэйнгээ 180 гектартань кукуру- за тарижа, ургуулха тусхай звено эмхидхээд, ажаллажа байна. Энэ звеное даагшаар колхозой эдэбхи- тэй механизатор Самбу Бальжинов томилогдонхой. Эдээндэ нэгэ трак- тор, сеялкэ, культиватор гэхэ мэтэ хэрэгтэй зэр зэмсэг даалгажа үгтөө.

Звеногой гэшүүд Бато-Мүнхэ Цы- ренов, Дашабал Баиров, тракторист Далай Цыдыпов гэгшэд даажа аба- һан газартаа аргал шэбхэ зөөжэ байнхай. Үсөөхэн үдэрэй туршада өөрөө буулгадаг тэргэтэй «Бела- русь» трактораар 208 тонно наг шэбхэ кукуруза тариха газартаа дү- тэлүүлэн гаргажа, зохидоор обоо- лоо.

Энэ звеногойхид нэгэ трактораар үдэрэй 14—16 тонно шэбхэ 4—5 ки- лометрын хараатай Наран Тала гэ- жэ газарта зөөнэ. Мүнөө үбэлдөө 100 га талмайда 1800 тонно ар- гал шэбхэ гаргажа обоолхоор ха- раална. Тиихэдэ 80 гектарта саһа тогтоожо байна.

—Мүнөө хабартаа кукурузынгаа үрэһые квадратно-гнездовой аргаар лэ тарижа, эшынь гараад байхада гүйхэнөөр борнойлоод, удаань ур- гасын зурууд хоорондохиие утаа- ша, хүндэлөөшэнь элдүүрилхэ- бди,—гэжэ колхозой агроном нүхэр Шагдаров хөөрэнэ.

Мүн аймагай Карл Марксын нэ- рэмжэтэ колхоздо Воронежско об- ластиин суута механизатор нүхэр Мануковскиин жэшээгээр кукуруза тарижа ургуулха тусхай звено эм- хидхэгдээд, ажаллажа эхилээ. Үрэ- жэл һайнтай 100 гектар газар тэ- дээндэ таһалагдажа үгтөө. Звеное даагшаар механизатор Даша-Жам- са Ринчиндоржиев томилогдонхой. Кукурузашад Дондок Галсанов, Владимир Петров «Беларусь» трак- тораар 100 гаран тонно шэбхэ куку- руза тариха газартаа гаргажа обоолоод, хүдэлмэрээ үргэлжэлүүл- һээр.

Эдэнэр мүнөө жэлдэ тарилгынгаа гектар бүриһөө 200—250 центнер- һээ доошо бэшэ ногоон эшэ набша абахын түлөө тэмсэхэ байнад.

К. Жалсараев.

Кукурузаяа пар дээрэ тарихабди

«Эрдэм» совхозой 3-дахи отделе- ни энэ жэл 40 гектар газарта куку- руза тариха юм. Тусхай комплек- сно агрегат эмхидхэгдээд, тэрээндэ нэгэ «Беларусь» трактор, «СКГ-6» маркын сеялкэ, кукуруза хуряадаг комбайн даалгажа үгтөө. Тус аг- регадые дүршэлтэй тракторист Чимитдоржо Дашинимаев хүтэлбэ- рилхэ байна.

Кукуруза тарихаар тааруу на- руули һайн газар шэлэгдэжэ аб- таа. Балгаһата гэжэ газарта нёдон- до жэл 200 гектар сэбэр пар бэл- дэгдэһэй байгаа. Тэрэнэйнгээ 40 гектартань кукуруза тарихаар ха- раалаад, тэндээ наг шэбхэ зөөжэ эхилээбди. Мүнөө гектарай 10—10 тонно зөөгдэнхэй, гектар бүриин үшөө 10—15 тонно зөөгдэхэ юм. Мүн минеральна үтэгжүүлгэ оруу- лагдаха байна.

Кукурузынгаа полиие һайнаар элдүүрилжэ, хабар газарайнгаа гэдэһэн хойно эртын борнойлго хэхэбди. Тэрэнэйнгээ удаа культи- ваци хээд тарихабди. Кукуруза- мнай квадратно-гнездовой аргаар лэ таригдаха, ургасын гараха үедэ харууһа һайнаар эмхидхэгдэхэ байха. Зурууд хоорондуур утааша, хүндэлөөшэнь элдүүрилхээр ха- раалагдана.

—Сэлэнгын аймагай «Комму- низм» колхозойхидой уряае дэм- жэн, гектарай 300 центнерһээ доо- шо бэшэ ургаса хуряахабди,—гэжэ агрегадайхид мэдүүлбэ.

Э. Базаров, «Эрдэм» совхозой 3-дахи отделениие эрхилэгшэ.

Ажалдаа шалгаржа, арадтаа магтуулагшад

Долоон жэлэй түрүүшын үдэрнүүдтэ

Үүрэй солбон зүүн урда зүгтэ дээрэшэг гаража, үүр хираалха ян- затай, зүүн хойноһоо туяатана. Хүрьбые үгсэжэ саһа бурдаһалуу- лан, баруун дуруубша һалхин шэ- мэрүүхэнээр жабарлаад абана.

Эгээл энэ үеэр Һальхайн добуун- дахи хонидой отарада хүрэжэ ерэ- хэдэмнай, гурбан байшан гэрэй баруун тээхиин үрхөөр утаан бааян гаража, сонхонуудынь гэ- рэлтэжэ, ялалзан байгаа һэн.

Тэндэ ороходомнай, һүниндөө нарай хурьгадые абажа хоноһон хурьгашад, залуухан басагад—На- дя Зандраева, Дулмажап Гончик- доржиева, мүн үнинэй хонишон Рэгзэдмаа Гынденова гэгшэд һая- хан ерэнхэй, сайлажа һууба. Эндэ Хориин хонинной совхозой 5- дахи фермын ахалагша хонишон Банзаргаша Жамбаловай эхэ хо- нинной, Рэгзэдмаа Гынденовагай түлгэнүүдэй отара байрладаг юм. Эдэ отарада хамта дээрээ мянга шахуу ехэ хонид байдаг. Эдэнэй 600-ниинь түрэхэ хонид бо- лоно.

Аяга сай ууха зуураа, хониной түл абалгын, үбэлжэлгын хэр зэр- гээр үнгэржэ байһан тухай хөөрэл- дэһөөр байтарнай газаа бүдэг ба- даг үдэр болоод, хоёр басагаднай: «үбһээ хоһомог руугаа хаяжа, хоб- то соонь хэжэ байеы, тиигэһээр байтар Банзаргаша Жамбалович- най ерэнэ бэзэ» гэлдэжэ, түргэхэн түхеэрээд, ажалдаа гарахадань, Ринчинэй хээтэй гэжэ алдаршаһан Рэгзэдмаа хүгшэншье мүн лэ шам- дуухан гаража, хонинойнгоо хо- һомог худар ошобо.

Үбһэнэй хорёоһоо залгуулан ба- ригдаһан гурбан таһалгатай хорёо соо Ринчинэй хээтэй туһалагша хонишон, комсомол хүбүүн Володя Доржиевтай үбһээ хобто соогуур хубаарилан хэжэ, зурытар таби- жархиһан амһартанууд соо овёсой үлэгдэл, һагшадаһа нэгэ жэгдэхэ- нээр адхана. Тиигэжэ ябаха зуу- раа: «Нёдондо үбэлдөө 200-гаад түлгэ гарзагүйгөөр хаража, намар- таа ондоо хүндэ тушаагаад, мүнөө 354 шэнэ түлгэ тушаажа абаад, Володитой суг харууһалжа бай- набди. Хүсэ шадалайнь зэргээр тэ- дэнээ гурбан ондоо хубаарилжа, эдеэлүүлнэбди. Үбһэ тэжээл бага- тайһаа боложо, үдэһөө хойшо олонхи түлгэнүүдээ хагда һайнтай, бүглүү дулаан газарта адуулдаг- бди, —гэжэ нүхэр Гынденова ажа- лайнгаа забһарта хөөрэнэ.

Уданшьегүй отарын ахалагша хонишон нүхэр Жамбалов фермын хүтэлбэрилэгшэдтэй ажал тухай- гаа хөөрэлдэхээ, мүн үшөө нэгэ хурьгашаниие эрихэ һанаатай Тээгдэ ошоһоноо бусажа ерэбэ. Зүүн захынь хашаа соо ороходо- мнай, нарай хурьгатай хонид маа- ралдан угтажа байба. Эхэтээ хо- ножо, садатараа хүхэжэрхиһэн хүн сагаахан, эреэхэн, буржагархан хурьгад эхэнүүдһээ таһаран үлэ- жэ, хаамагаар хааһан таһалгануud соогуураа хушууран, иишэ тиишээ дэбхэрэлдэн гүйлдэнэ, харайлдана.

— Тээ тэрэ баруун хашаа соо- мнай һая түрэһэн хонид, мүн хурь- галха болоһон 200 гаран хонид байдаг юм. Һүниндөө хэды хонин түрөө хаб?—гээд Жамбалов хурь- гашан басагадһаа асууна.

—Манай сайлахаяа ороходо, до- лоон хурьган гараад байгаа һэн,— гээд нэгэниинь харюусана.

Баруун хашаа соо үсэгэлдэр тү- рэһэн, һүниндөөшье хурьгалһан хо- нид түлтэеэ хамта амяараа таһал- ганууд соогуур байна.

Хонишод энэ һүниндөө, үсэгэлдэ- рэйшье түрэһэн хонидтоо һайхан үбһэ тэжээл хэжэ эдеэлүүлнэ, хурьгадайнгаа дэбдихэр хуурайл- на, ханын захаар хэбтэһэн хурьга- дые бодхоожо ябуулна, нарай хурьгатай хонидоо шэрдэн тэмдэг- лэжэ абана.

— Нёдондо үбэл энэ хашаамнай хүйтэн, хушалта муутай байжа, хурьгадай таһаг хаяаһаа хүйтэн, сэн бун болодог һэн. Мүнөө яһала һайнаар заһабари хэгдээ, хаһа саг- таа дулаалагдаа. Һуудаг гэрнай- шье гэртэл адли болгогдоо,—гээд нүхэр Жамбалов гэртээ орохо зуу- раа хөөрэнэ. Энэ үедэ Дулмажап Надя хоёр һаяхан түрэһэн нойтон хурьга тэбэреэд, эхыень дахуул- һаар хашаагай таһалга руу оруул- ба. Уданшьегүй мүн баһа нэгэ хо- нин хурьгалаа гэлсэбэ.

Иигэжэл отарын хонишодой ажал хүдэлмэри январиин янгина- ма хүйтэн үүр хираанаар эхилээд, үдэшэ орой дүүрэдэг юм.

Энэ отарада шэнэ түл абалга түлэг дундаа ябажа, сүүдхэ соо арбаад—хорёод, заримдаа гушаад- шье хурьгад абтана. Мүнөө эндэ хамта 200-гаад хурьган абтаад, бүрин бүтэн түлжүүлэгдэжэ байна. Тиигээд үшөө 200 гаран хонид дэлэ- гэнэнхэй, амяарлан илгагдаад, тусхай харууһанда байлгагдана.

Эхэ оронойнгоо хүдөө ажахые саашадань улам хүсэтэйгөөр хүг- жөөлгэдэ хубитаяа оруулалсажа, түсэбтэ долоон жэлэй түрүүшын жэлые амжалтатайгаар дүүргэхын түлөө дэлгэржэ байһан социалис- тическэ мүрысөөндэ оролсон, энэ жэлдэ отарынгаа 100 эхэ хонин бү- риһөө 110 хурьга абажа түлжүүл- хэ, хонин бүриин 3 килограмм ноо- һо хайшалха, мүн 200 толгой эхэ хонидые искусственна аргаар үрэ- жүүлжэ, хэнзэлүүлхэ гэһэн уялга- нуудые абанхай.

Отарынхид хонидтоо хойто жэл- дэ үбһэ тэжээл бүри элбэгээр бэ- лэдхэхын тула 10 гектар сабша- лангай газарта 500 шарга шэбхэ шэрэжэ обоолоод, тэрэнээ хабар тараажа, дээрэһээнь уһалаад, гек- тар бүриин дунда зэргээр 20 цент- нерһээ доошо бэшэ үбһэ хуряажа абахаар хараална. Тиихэдэ 10 центнер витаминна үбһэ, хүн бүхэ- нэй 5—5 центнер модоной мүшэр, набша намаа бэлдэхээр хараалаа.

Үнгэрэгшэ жэлдэ 100 эхэ хонин бүриһөө 104 хурьга абажа, гарза хоролтогүйгөөр түлжүүлһэн түрүү хонишон Банзаргаша Жамбалович Жамбаловай отарынхидай үнэтэ үүсхэлые аймаг соохи колхозуудай хонишодой халуунаар дэмжэхэнь лабтай.

Г. Цыреторов.

Буржуазна демократиһаа советскэ демократи жэшээлэшэгүй булюу һайн

үндэтэ һунгагша! Хэншье байг- Хүдэлмэришэн гү, али колхоз- , багша гү, али врач, агроном али алба хаагша. Агуу һайхан иалистическэ оронойнгоо бүрин этэн, совет хүн байһандаа сэдь- зүрхэнһөө омогорходог ха юм- Тиигэншьегүй яахабта! Ажа- лалтнай социалистическэ де- ратизмаар гэрэлтүүлэгдэжэ, наһантнай арад зонтоёо хол- той байна ха юм.

Манай саг үеын бүхы түүхэ, дү- гаран жэл соо оршон мандажа гаа Совет гүрэнэй алдарта ам- лтанууд, дэлхэйн социалистиче- лагериин туйлаһан туйлалта- уд хуурмаг буржуазна демокра- иа социалистическэ демокра- н жэшээлэшэгүй булюу һайн йые тон тодорхойгоор гэршэлэн ууна.

Иээл энэ ушарһаа буржуазна нуудай элдэб этэгээдүүд, импе- лизмын алибаа хүлһэншэд Со- гүрэниие, социалистическэ де- ратиие али болохоор хардан ушалха, капиталис байгуулал- эбсэшэгүй гүн гүпзэгы зүрил- нуудые «демократи» һэн хэ- тэйгээр харуулжа, олониитэ и зониие хууран мэхэлхэ хүсэ- тэй байдаг.

үгөөр ямаршье оролдолго хү- эл гаргаа һаа, Совет гүрэниие, иалистическэ демократиие им- риализмын этэгээдүүдэй һула- улан доройтуулжа шадахагүй йһаниинь элитэ.

Манай орон дотор социализм байгуулха тухай, нэн түрүүн хүндэ индустриие хурдан түргэнөөр хүг- жөөхэ тухай В. И. Ленинэй һургаал заабариие хүтэлбэри болгон, со- вет араднай оронойнгоо экономи- ко ба культурые дам саашадань хүгжөөлгэдөө гайхамшаг ехэ ам- жалтануудые туйлаба. Коммунизм байгуулхын түлөө тэмсэһэн шэн габьяата тэмсэлдээ совет арадай туйлаһан асари ехэ амжалтанууд алдарта Коммунистическэ партиим- най XXI съезд дээрэ согсологдохо байна.

СССР-эй ажалшад Совет засагай үедэ хуушанай Россин хэдэн зуун жэлэй гээгдэлые усадхажа, эко- номическа талаараа Совет гүрэнэй бэеэ даагаад хүгжэжэ байха хэрэг гүйсэд хангажа шадаха хүсэн тү- гэс промышленность байгуулаа. Промышленна үйлэдбэриингөө хэм- жээгээр мүнөө үедэ манай орон Европодо нэгэдэхи һуури, дэл- хэй дээрэ хоёрдохи һуури эзэлнэ.

Советскэ Союзай промышленнос- тиин хэр зэргээр хүгжөөгдэһые тодорхой һайнаар ойлгожо абахын тула промышленна үйлэдбэриин хэдыхэн тоо, баримтануудые ха- руулаябди. Хаанта Россин 1913 ондо хайлуулжа абаһан буладай шэнээн булад, малтажа абаһан нефтиинь хэмжээнэй нефть мүнөө үедэ манай орон дотор нэгэ һара соо абтадаг болонхой. Гадна хаан- та Россин бүхэли жэлэй туршада үйлэдбэрилдэг электроэнерги мү- нөө СССР дотор миил гурбан хо- ногой хугасаа соо үйлэдбэрилэгдэ- нэ бшуу. Мүн промышленностиин бусадшье һалбаринууд айхабтар амжалтатайгаар хүгжөөгдөө. Ма- най республикыешье абажа үзэхэ болоо һаа, 1923 ондо Бурядай рес- публикын тогтоогдохо үедэ ажаүй- лэдбэриин имагтал 16 бишыхан предприяти байһан аад, харин мү- нөө шэнэ техникээр зэбсэгжүүлэг- дэһэн 300 гаран промышленна предприяти хүдэлжэ байна.

Һүүлэй табан жэлэй туршада со- циалистическэ хүдөө ажахын туй- лаһан агууехэ туйлалтануудай дүн- гүүд КПСС-эй ЦК-гэй 1958 оной декабриин Пленум дээрэ согсолог- доһон байна.

Мүн Совет засагай үедэ манай орон, тэрэ тоодо манай республика доторшье үнэхөөр культурна рево- люци бэелүүлэгдээ. Мүнөө манай орон дотор 50 гаран миллион гэхэ гү, али Советскэ Союзай дүрбэн хүн бүхэнэйнь нэгэниинь эрдэм һургуули шудалжа байна.

Тиихэдэ хаанта засагай үедэ ма- най бурят зоной миил зуунай гур- баниинь лэ, 200 бурят эхэнэрэй нэ- гэниинь лэ үзэг бэшэг бага мэдэ- хэ байһан юм. Тиин мүнөө болохо- до нютаг бүхэндэ дунда гү, али до- лоон жэлэй һургуули, республика доторнай хоёр дээдэ, арба гаран тусгаар дунда һургуули эмхид- хэгдэжэ, эндэ хамтадаа 100 мянга гаран һурагшад, студентнэр һурал- сана.

Эдэ хэдыхэн тоо, баримтанууд юу харуулнаб гэхэдэ, нэгэдэхеэр, ажахын капиталистическэ систе- мэһээ ажахын социалистическэ системын жэшээлэшэгүй холо бу- люу, һайн байһые тодорхойлно, хоёрдохеёр, Совет засагай үедэ ма- най ороной ажалшадай туйлаһан агууехэ амжалтанууд Коммунисти- ческэ партиин хүтэлбэреэр социа- листическэ демократиин нангин туг доро туйлагдаа.

Буржуазна демократиһаа со- ветскэ демократи баһа юугээрээ бу- люу һайн бэ гэхэдэ, социалистиче- скэ орон дотор гүрэнэй засаг ажал- шадта хамаатай. Советскэ байгуу- ламжын үнэхөөрөө демократическа байһаниинь илангаяа һунгуулиин кампаниин үедэ тон эли тодоор харагдадаг. Һунгуулиин наһа гүй- сэһэн манай ороной эрхэтэн бүхэн үндэһэ яһанай, эрэ эмын, эрдэм һургуулиин, даалгабари тушаалай ямаршье илгаагүйгөөр һунгалтада хабаадаха адли тэгшэ эрхэтэй ха юм.

Манай ороной засагай органууд- та 1,5 миллион үлүүтэй депутадууд һунгагданхай. Тэрэ тоодо Бурядай АССР-эй Верховно Соведтэ 100 га- ран депутат, аймагай, сомоной, сельскэ, поселково Соведүүдтэ 5 мянга гаран депутат ажаллана. Эдэнэй олонхидынь хүдэлмэришэд, таряашад ха юм. Депутадуудай дунда эрдэмтэд, инженернүүд, врачууд, искусствын түлөөлэгшэд бии. Эдэнэр арад ниитын гүн дун- даһаа гараһан, үнэхөөр ажалша- дай түлөөлэгшэд мүн.

Харин тиихэдэ капитализмын оронуудай засагай органууд арад зондо харша байдаг. Юуб гэхэдэ, эдэ органуудта ехэнхидээ капита- листнуудай, түлөөлэгшэд лэ һун- гагдадаг юм. Жэшээнь, США-гэй 83-дахи зарлалай конгрессэй 531 гэшүүдэй 138-ниинь капиталист- нууд, 279-ниинь ехэ ехэ монополи- нуудай хүлһэншэ түлөөлэгшэд юм. Конгрессэй гэшүүдэй дунда нэгэ- шье хүдэлмэришэн үгы. Харин тии- хэдэ США-гэй хүн зоной хахадһаа үлүүнь хүдэлмэришэд ха юм.

Капиталистическэ оронуудай ажалшад гүрэнэй засаг хүтэлэлсэ- хэ ямаршье эрхэгүй байдаг. Жэ- шээнь, Америкын штадуудай һун- гуулиин хуулинууд дотор элдэб янзын жара гаран ценз тоологдо- но. Эдэнэй олонхидынь зөөри ша- далай ценз юм. Һунгалтада хабаа- далсахын тулада һунгагша хүдэл- хэгүй зөөритэй байха гү, али тус- гаар налог түлэхэ зэргэтэй. Иимэ зөөригүй гү, али тусхай на- лог түлэжэ бирахагүй хүн һунгал- тада хабаадалсаха эрхэгүй. Энэ ушарһаа США-гэй илангаяа олон түмэн негрнүүд һунгалтада хабаа- далсажа шададаггүй.

Гадна һунгуулиин округ дотор нэгэ жэл соо байгаагүй һунгагша США-гэй зарим штадуудта һунга- ха эрхэгүй. Тэрэшэлэн һунгуулиин округто 3 һараһаа доошо байһан һунгагша Англиин һунгуулиин хуу- лиин ёһоор һунгалтада хабаадал- саха эрхэгүй. Тиин жэлэй дүрбэн сагта хүдэлмэри бэдэржэ ябадаг хүнүүд нэгэ газартаа удаан болзор соо һуужа шадаагүй дээрэһээ һун- гаха эрхээ хаһагдадаг байна.

Эдэ мэтын элдэб хизаарлалта- нуудай хэгдэдэг дээрэһээ капита- листическэ оронуудай ажалшад гү- рэнэй засагай органуудта һунгаха һунгалтада хабаадалсажа шададаг- гүй. Тиихэдэ колониальна болон дулдыданги оронуудай ажалшад эрхэ сүлөөгөө бүришье ехээр ха- һагданхай байдаг. Африкын олохон оронуудтахи һуурин хүн зон заса- гайнгаа газарта һунгаха эрхэгүй ха юм. Кенидэ 1957 ондо һунгалта болоходонь энэ ороной 6 миллион негрнүүдэй миил 126 мянга гара- ниинь һунгуулиин списогтэ оруу- лагдаһан байгаа.

Урда Африкын Союз дотор 9 миллион үлүүтэй негрнүүд, 3 мил- лион шахуу европеецүүд ажаһуу- даг. Гэбэшье эндэхи парламентда нэгэшье негр һунгагдаха эрхэгүй.

Эдэ бүгэдэ дээрэһээ хаража үзэ- хэдэ, манай социалистическэ де- мократи хуурмаг буржуазна де- мократиһаа һураггүй булюу һайн, үнэхөөрөө олониитэ арадай демок- рати мүн.

Коммунистическэ партимнай со- циалистическэ демократиие сааша- дань хүгжөөхэ зорилгоор һүүлэй жэлнүүдэй туршада хэдэ хэдэн шу- хала хэмжээнүүдые абаһан байна.

Социалистическэ демократизмын туг доро орон дотороо социализм байгуулаад, түрэл Коммунистиче- скэ партиингаа сэсэн мэргэн хүтэл- бэреэр манай арад саашадаа ком- мунизм үргэн далайсатайгаар бай- гуулха замдаа оробо. Орон дотороо коммунизм байгуулха энэ асари ехэ зорилгые Коммунистическэ партиимнай XXI съезд гүнзэгыгөөр тодорхойлжо үгэхэ байна.

РСФСР-эй, мүн Бурядай АССР- эй Верховно Соведүүдтэ, тэрэшэлэн аймагай, сомоной, сельскэ Сове- дүүдтэ болохоёо байгаа һунгалтада ажалша түмэн арадуудай урдын- хидаал адли коммунистнууд ба партиинабэшэ хүнүүдэй эбдэршэ- гүй барисаанай түлөө дуугаа үгэхэ- дөө, Коммунистическэ партиин по- литикын түлөө, манай орон дотор коммунистическэ общество бай- гуулхын түлөө дуугаа үгэхэ байна.

Ц. МИТЫПОВ.

ЭНЭ ХУУДАҺАНДА:

Хэзээ нэгэтэ болоһон юм

Харгыда тохёолдоһон ушар

Ажалша бишыхан шубуун

Манай эндэхи унтарһан вулканууд

Вулкан гээшые хүн эртэ урда сагһаа хойшо байгаалиин эгээл аюултай үзэгдэл гэжэ мэдэдэг. Тэрэнэй аюултай ехэ хүсэнһөө айха, һүрдэхэ ябадал гарадаг байгаа. Гэбэшье вулканай юун дээрэһээ тэһэрдэг, ямар ушарһаа байгаалида иимэ үзэгдэлэй тохёолдодогые тайлбарилан ойлгожо ядадаг байһан юм.

Газарай хүрьһэнэй хүгжэлтые шэнжэлхэдэ байгаалиин энэ нюуса элирүүлэгдээ һэн. Вулкан гээшэ манай бүмбэрсэг дэлхэйн бии болоһоо эхилээд, мүнөө хүрэтэр үргэлжэлжэ байһан үзэгдэл болоно. Геологическа эрдэмэй шэнжэлэн тодорхойлһоной ёһоор, газарай хүрьһэн дотор магма гэдэг зүйлэй хүдэлсэһөө уһанай уурал, газ, гал дүлэн бии боложо, газарай хүрьһэнэй забһараар дээшээ сорьён гарадаг байна.

Эхэ ороноймнай захагүй үргэн тала дайдада вулканай тэһэрһэн газар олон юм. Мүн манайшье республикын газар дайдада бии. Зарим үе сагта вулканай тэһэрэлгэ шангадаһан, тииһээр унтарһан байдаг. Лавын урасхал (хайламаг шулуунай хүрэшэһэн үлэгдэл), тэһэрһэн газарайнь шобхо үндэр вулканай тэһэрһые гэршэлэн харуулдаг гээшэ.

Бурят оронойбайгаали, газар дайда адли бэшэ нэлэнхы үргэн талаар, хангил үндэр хада хабсагайгаар тон баян. Тиимэһээ вулканай хаана тэһэрһэн газарые олохонь бэрхэтэй. Гансахан Закаменай аймагта вулканай тэһэрһэн газар олон юм. Эндэхи Хуурай Сахир гэжэ нютагта унтарһан вулканай хада бии. Нютагайнь зонууд тэрэниие «Болдог» гэжэ нэрлэдэг. Дээгүүрээ хоёр нахидтай энэ хада мүнөө ой модоор хушагданхай. Вулканай энэ хадын хойто хажуу эрид эгсэ, бэшэниинь нилээд налагай, үндэрынь 130 метр шахуу, ээлһэн талмайнь һуури 0,5 дүрбэлжэн километрын зэргэ юм. Орой дээрэнь вулканай тэһэрһэн амһар (кратер) 150 метр диаметртэй, гүнзэгынь 14 метр. Урдань оройнь хонхосог соо заахан нуур байһанаа Хуурай Сахир тээшэ һэтэрэн урдашанхай. Энэ хадын баруун хажууда үшөө нэгэ зааханшаг кратер бии. Хадын нахид болон зуруудаар хара хүрин үнгэтэй суухатаһан бурмын үлэгдэл харагдадаг.

Вулканай тэһэрһэн газарһаа Хуурай Сахирые уруудаад урдаһан үлэгдэл бии. Зэдын гол хүрэтэр энэ вулканай үлэгдэл нютагай зонуудта эртэ урда сагта эндэ шуһата дайнай болоһон тушаа үльгэр домог зохёохо баримта олгоһон байна. Вулканай халуун бурма ойр тойрон газарай хүрьһэ хүри улаан үнгэтэй болгожорхиһон байдаг.

Тэрэшэлэн Яруунын аймагай зүүн хубидахи Витимэй зүүн захада вулканай тэһэрһэн газар бии юм. Тэрэнэй үндэрынь 100 метр, орой дээрээ яһалхан үргэн амһартай. Тиихэдэ Витим голой баһал энэ хажууда, Конда голой адагһаа 10 километрын газарта ородой мэдээжэ геолог Мушкетовэй нэрээр нэрлэгдэһэн унтарһан вулкан оршодог. Тэрэнэй үндэрынь 160 метр, кратерайнь оёорто 750 метр үргэнтэй нуур бии юм.

Гадна Витим голой баруун хажууда В. А. Обручевой нэрэмжэтэ унтарһан вулкан бии. Энээнэй хада нүгөө хоёрһоо һураггүй үндэр, бурмын урасхал нилээд зузаан.

Мүн Түнхэнэй аймагта Толтой нютаг шадар «Тахилгата», «Хара Болдог» гэжэ хадануud бултадаа вулканай тэһэрһэн газар болоно. Тиихэдэ Ахын аймагта, зүүн Саянда вулканай тэһэрһэн газар олон үзэгдэдэг. Эдэ бүгэдэ научна шэнжэлгэдэ һонирхолтой зүйл болоно.

Зураг дээрэ: Закаменай аймагтахи вулканай тэһэрһэн «Болдог» гэжэ хада.

Б. Башкуев, багшанарай институдай багша.

Гуринха шоно алагдаба

Январиин янгинама хүйтэн үглөөгүүр Армаг тосхондо һуудаг Ториин аймагай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой гэшүүн Никита Казанцев һамгантаяа хамта Хулдаа гэжэ тосхон айлшалхаяа мори тэргээр мордобо.

Тэрэ хоёрой шугын захын харгыгаар шогшуулжа ябатарнь, мориниинь гэнтэ үргэһэн янзатайгаар зуг татан зогсошобо. Харан гэһээнь, харгын хажууда канава соо томо гэгшын үлэн боро шоно шүдэеэ ирзайлгаад, нюдэеэ бэлтылгэн, тэдээн тээшэ хараад, һүрүүтэй маряажа хэбтэбэ.

Үбгэ һамган хоёрто гансахан һүхэһээ ондоо зэмсэг байгаагүй. Шонын амаа ангайлгажа сээжээ гэдэргэнь болгожо агшан татаад, һуунагад гэжэ һүрэхэтэйнь сасуу Казанцев сарбай сагаан һүхээрээ шонын толгой руу шанга гэгшээр буулгажархиба ха. Гуринха шоно гульбагад гээд, мухарин атиралдажа хэбтэхэдэнь, тэргэһээ шуумгай дэбхэрэн буужа, тэрэ шоные нэрбэн алаһан байна.

Үбэлэй хүйтэндэ үлэнхэдэжэ, нэгэндээ нэтэрһэн гуринха шоно хүн зонһоо айхаяа болёод, Армаг, Нарин гэжэ һууринай айлай газаагуур орожо, малда орохоһоо гадна, хүнүүдтэшье доболдог болоһон байгаа.

Хоротон шоные хороогшо нүхэр Казанцевта колхозойнь правлени болон малшадынь ехэ баясхалан хүргэбэ.

М. Цаганов.

Хани ёһоной урилдаан

Дээдэ-Онгостойн амаралтын байшан шадар Бурядай санашад хани барисаата Монгол Арадай Республикын санашадтай январиин 23-да мүрысэжэ эхилбэ.

Старт болон финиш тугуудаар шэмэглэгдэнхэй. Мүрысөөн эхилжэ, эхэнэрнүүд 5 километрын урилдаанда стартһаа хоорондоо 30 секундын зайтайгаар һубарилдаба.

Хэды һалхи бордоһотой байбашье, Куделина табан километрын зайе 22 минута 40 секунда соо гүйжэ, түрүү һуурида гараа. Эхэнэр айлшадай дундаһаа Чимидцэндэ 25 минута, 26 секунда соо ерээ.

Энэ үедэ 15 километртэ эрэшүүлэй мүрысөөн үнгэргэгдөө. Хоёр республикын 23 бэрхэ санашад түрүү һууриин түлөө шадабари мэргэжэлээ гаргаба. Урилдаанай арбадахи километртэ Улан-Удын паровозно машинистын орлогшо нүхэр Коллегов 15 километрые 57 минута 29 секунда соо гаталжа түрүү һуури эзэлээ.

Монголой командын дундаһаа Зундуй гэгшэ 1 час 34 секунда соо бэшэнһээ түрүүн ерээ. Мүрысөөн үргэлжэлһөөр.

А. Игумнов.

Энэ уурхай хаанаһаа олдооб?

Ямар уран наринаар хэгдэһэн уурхайн байхые энэ фото дээрэ харанат. Бүмбэгэдэл адли монсогорхон аад, эгээл эрхы хурганай багтахаар амһартай юм. Энээниие Суулгын «Ошон» колхозой мал адуулагша Дамби Пунсуковой шугы сооһоо олоод байха үедэ фотоаппарадайнгаа пленкодо сохижо абаһан байгаабди.

Энээниие «Уран шубуунай уурхай» гэжэ нютагай зон хэлсэдэг юм. Теэд иимэ шубуухайнууд Суулгын шугы соо али олон дайралдадаг. Гэбэшье тэрэнэй уурхайнууд тон үсөөн үзэгдэдэг байна. «Золтой, заяатай хүндэ уран шубуунай уурхай үзэгдэдэг юм» гэжэ урдань хөөрэлдэдэг байгаа гэхэ.

—Энэ шубуухай уурхайгаа хүнэй харахагүй газарта иишэ тиишэнь нүүлгэжэ байдаг юм,—гэжэ эндэхи зарим хүнүүд хэлсэнэ. Энэнь юуб? Тон бишыхан шубуун аад, иимэ томо уурхайе яажа зөөхэ болоноб?

Энэ шубуунай ажа амидарал тухай натуралист тодорхойгоор хөөрэжэ үгэхэ бэзэ гэжэ найданабди.

Т. Чагдуров.

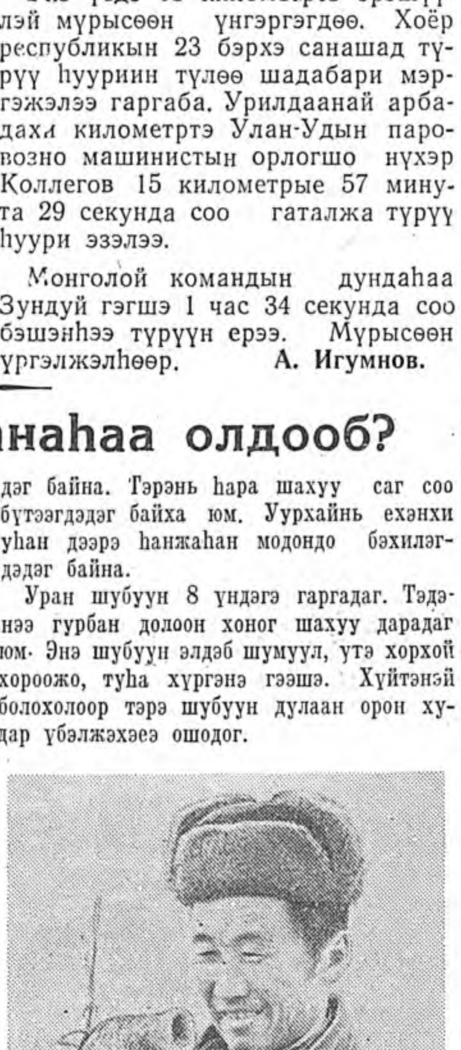
Мухаршэбэр.

ЭНЭ УУРХАЙ ТУХАЙ ТАЙЛБАРИ

Сэлэнгэ мүрэнэй арал тохой дээгүүр ургаһан бүтүү шугы, бургааһан соогуур модоной гэшүүһэндэ шагтагалаатай, бээлэй шэнги аад, модоной һалааһаа доошоо һанжаһан уурхай дайралдадаг. Тиимэ уурхай гансашье Сэлэнгэдэ бэшэ, мүн ондоошье тээгүүр үзэгдэдэг байна. Тиимэ бээлэйн эрхы гаргаһандал заахан нүхэтэй байдаг юм.

Уран шубуунай бүтээһэн уурхай бургааһа, уляангирай хөөмэй, элдэб малай үһэ ноһо, хилгааһаар, тон бүхэ бэхеэр нэхэгдэһэн байдаг. Уурхайгаа хушуу хоншоороороо, мүн һабараараа гүрэдэг, нэхэдэг байна. Тэрэнь һара шахуу саг соо бүтээгдэдэг байха юм. Уурхайнь эхэнхи үһан дээрэ һанжаһан модондо бэхилэгдэдэг байна.

Уран шубуун 8 үндэгэ гаргадаг. Тэдэнээ гурбан долоон хоног шахуу дарадаг юм. Энэ шубуун элдэб шумуул, утэ хорхой хороожо, туһа хүргэнэ гээшэ. Хүйтэнэй болохолоор тэрэ шубуун дулаан орон хударүбэлжэхэеэ ошодог.

Онсо хэлбэритэйгээр бүтээгдэһэн тэрэ уурхайнь урдань арад зондо элдэб һанал бодол түрүүлдэг һэн. Жэшээнь, Польшодо тэрэ уурхайе элдэб үбшэн аргалхада туһатай юм гэдэг. Италида тэрэниие сахилгаа хаахын тулада үүдэн дээрээ үлгэдэг байгаа. Манай эндэхи зон уран шубуунай уурхайе хоолойн хабдар (ангина) аргалхада һайн юм гээд, хоолойгоо жэгнэдэг байһан гэхэ.

М. Бакутин, биологическа эрдэмэй кандидат.

Тобшохоноор мэдээсэхэлэ...

☆ **Хоринн дунда һургуулиин һурагшад «Путь коммунизма» колхоздо ошожо, концерт табиба. Һурагшад шадабаритай һайнаар наадажа, тэндэхи колхознигуудые ехээр һонирхуулаа. Мүн тэдэнэр «Улаан Одон» колхоздо, совхоздо ошожо, наада табла.**

Б.-М. Дондоков.

☆ **«Улаан Аха» колхозой һаалишан Хама-Сырен Дугарова хайнагуудые һаалгаар аймагай һаалишадай дунда түрүү һуури эзэлнэ. Үнгэрэгшэ жэлдэ хайнаг үнеэн бүриһөө 600 гаран литр һү һаагаа.**

А. Галсанов.

☆ **Яруунын аймагай Пионернүүдэй байшангай дэргэдэ эмхидхэгдэһэн эдир боксернуудай секцидэ Нарһатын дунда һургуулиин 20 гаран һурагшад хабаадалсана. Һургуули болон Пионернүүдэй байшангай түрүү һуури эзэлхын түлөө эдир боксернуудай түрүүшын уулзалга аймагай Культурын байшанда һаяхан болобо.**

В. Байбородин.

Гутал, хубсаһан олоор гаргагдаха

Улан-Удэ городой нютагай промышленностиин предприятинууд, олзоборилгын кооперацинууд 1958 ондо 1.800 мянган түхэригэй хүүгэдэй хубсаһа оёжо гаргаһан байна. Тэрэшэлэн гутал, малгай, оймһо гэхэ мэтэ олоор гаргагдаа.

1959 ондо хүүгэдэй хубсаһан бүри олоор оёгдохоор хараалагдана. Тэрэниие үйлэдбэрилгэ 3 миллион түхэригтэ хүргэгдэхэ юм. Тиихэдэ хүүгэдэй хабар-намарай, зунай хубсаһа, һургуулиин формо оёлго бүри ехэ болгогдохо байна.

Тэрэшэлэн һургуулиин наһан хүрэтэрхи, мүн яслиин үхибүүдэй хубсаһан элбэгээр оёгдохо болоно. Мүн нарай үхибүүдэй хэрэгсэл бэлдэгдэдэг болгогдохонь.

Үхибүүдэй үмдэхэ гадар самса, үмдэн урда жэлэйхиһээ һураггүй олоор гаргагдадаг болохо байна. Гадна, хүбүүд, басагадай үбэл зунай малгай оёгдохо.

Энэ жэлдэ элдэб хэлбэриин болон үнгын трикотажна хубсаһанууд гаргагдаха юм. Трикотажна гадар, дотор хубсаһан 260 мянган хэһэг, 50 мянган түхэригэй оймһон нэхэгдэхэ байна. Мүн 18 мянган паар гутал оёгдохо болонхой. Тиихэдэ дулаан ботинка, хүүгэдэй спортивна гутал оёгдохоор хараалагдаа.

И. Елшин.

СҮҮД

Зөөри үригшэ хэһээгдэбэ

Иннокентий Москвитин Зэдын аймагай Дэрэстэйн сельпогой складые даагшаар хүдэлхэ зуураа, аймпотребсоюзай складые даагша Зайцевтай холбооролдожо, тэрээгээр дамжуулан худал хуурмаг документ зохёожо, 1175 түхэриг үбэршэлһэн байна. Тэрэнээ бүгэлхын тулада магазинуудай наймаалагшадта мяха үгэхэдөө сэнгын үргэжэ, эдиһэн үриеэ бүглэһэн байха юм.

Москвитин хуурмаг аргаар олоһон тэрэ мүнгэеэ архиин хойноһоо хаядаг байгаа. Гадна, складтаашье байһан архи дураараа уудаг байһан байба.

Хэтэрхэдээ складтаа байһан эд бараа танил талададаа үгэдэг, өөрөө зээлеэр абадаг заншалтай болоһон байха юм.

Москвитин албанайнгаа уялгада хайша хэрэгээр хандажа, тоо бүридхэлөө эхи захагүй болотор худхажархиһан байгаа. Тиигэжэ худал хуурмаг аргаар Дэрэстэйн сельподо 6446 түхэриг гарза хохидол ушаруулаа.

Зэдын аймагай арадай сүүд гүрэнэй болон ниитын зөөри хулгайлһанайнь түлөө Иннокентий Москвитиниие табан жэлэй болзороор заһан заларуулгын колонидо хааха гэжэ шиидхэһэн байна. Республикын Верховно сүүд тэрэ шиидхэбэриень хүсэндэнь үлөөбэ.

А. Хамаганов.

САҺА ЕХЭТЭЙ ҮБЭЛ

ҮБЭЛЭЙ АГНУУРИ. Н. Головановай зураг.

1959 оной январиин түрүүшын арбан хоногто республика доторнай ехэнхидээ хүйтэн байгаа. Арбан хоног соо хүйтэнэй дунда зэргын температура республика дотор 23—29 градус болоо. Республикын хойто аймагуудта хүйтэн 34—36 градус хүрөө. Зарим үдэр (январиин 3—4-дэ) температура Сэлэнгэдэ, Хүрьбэдэ, Михайловкада, Онохойдо, Петропавловкада—40—41 градус, Тарбагатайда —42, Охин Булагта (Бичур)—44, Улан-Удэдэ (агрометстанци)—45, Багдаринда —47, Могойтодо—48, Романовкада —49 градус хүрэһэн байна.

Мүнөө жэлэй хүйтэниие нёдондонойхитой сасуулхада 4—10 градусаар дээшэ байгаа.

Арбан хоногой һүүлээр нэгэ бага уяржа, һалхи бордоһотойгоор саһан орожо эхилбэ. Илангаяа Улан-Удэдэ саһан гаргуу ехээр ороо. Тиихэдэ Тохойдо—10, Кабанскда 37 миллиметр саһан (шииг нойтоной хэмжээгээр) ороо.

Намарһаа хойшо ороһон шииг нойтон Сэлэнгэдэ—7, Тохойдо—16, Улан-Удэдэ—22—28 миллиметр болоо. Ой тайгаар бүришье һаа ехэ саһан ороо. Дурсагдаһан газарнуудаар арбан хоног соо ороһон саһан хоёр һарын нормоһоо доошо бэшэ болоно.

Эдэ нютагуудта саһанай и[...] ехээр орохо ябадал хомор үзэгд[...] гээшэ. Тиихэдэ Зэдын голдо, Т[...]хэндэ, Хоридо, Хэжэнгэдэ энэ [...] соо саһан ороогүй.

И. Котов.

Цыден-Жап ЖИМБИЕВ

* *
*

Совет орон,
эхэмнай,
Зол баяраа хубаалданаш,
Зоригоор шэрээмэл зүрхымнай
Суранзан шэнгеэр татанаш.
Октябриин дүүемэ дүлэн соо
Үйлэ хубииемнай юрөөгөө һэнш,
Эдирхэг зантайгаар үргэһөөр
Эмээлэй дүрөөдэ хүргөө һэнш.
Холые зориһон хүнүүднай
Хатуухан тэмсэлээр бэежэнхэй.
Хүлөөл табиһан газарнай
Хэтымнай илалтаар нэрэжэнхэй.
Үльгэрэй далайда дуулдаагүй
Үнэнтэ байдал һалбарна.
Одото түүхынши хуудаһанда
Оронойм жаргал мандана.
Һаруулхан гэр соош түрэһэндөө,
Сэргэдэхииш унан ургаһандаа
Юунһээшье үлүүдэ тоолономди,
Улаахан тугыеш тааланамди.
Хайрата түрэл нютагнай
Хараһаар байтар урганаш,
Хабтагай үргэн дайдадаш
Коммунизмын наран мандана!

Түрүүшын паспорт барюулагдаба

Улан-Удэ городой Железнодорожно районой милициин таһагта түрүүшынхеэ паспорт абаха залуушуулда зорюулагдаһан вечер үнгэргэгдэбэ.

Эндэ хамта 500-һаа дээшэ залуушуул сугларжа, вечерээ хүхюу сэнгүүнээр үнгэргэһэн байна. Железнодорожно райсоведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ нүхэр Шабунин үгэ хэлэжэ түрүүшынхеэ паспорт абажа, Советскэ Союзай гүйсэд эрхэтэн болоһон залуушуулые амаршалаа. Тэрэшэлэн БурАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй гэшүүн нүхэр Будажабэ, ВЛКСМ-эй райкомой зүгһөө нүхэр Сухарева гэгшэд тэдэниие амаршалаа.

Духовой оркестрын ирагуу һайхан хүгжэмэй аялга доро 50 гаран залуушуулда паспортнуудынь барюулагдаа.

Үгэ хэлэһэн залуушуул Решетников, Телегин гэгшэд залуушуулые хүмүүжүүлгэдэ ехэ анхарал хандуулдагайнь түлөө парти, правительстводаа баясхалан хүргөө.

И. Кондратьев.

ХИЛЫН СААНАҺАА

А. И. Микоян Копенгагенһаа Москва бусахаяа гара[...]

КОПЕНГАГЕН, январиин 23. (ТАСС). СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо А. И. Микоян Копенгагенһаа Москва бусахаяа самолёдто һуужа гараа.

Гадаадын хэрэгүүдэй министр И. О. Краг, Даниин бусад тус[...] тушаалта хүнүүд, дипломатичес[...] корпусой түлөөлэгшэд, СССР[...] хэрэгүүдээр Данида байдаг [...] зуурын этигэмжэтэ Ф. А. Михайло[...] А. И. Микояниие Копенгаген[...] аэродром дээрэһээ мордохуулаа.

ДРВ-гэй правительствода бэлэг үгтэбэ

ХАНОЙ, январиин 23. (ТАСС). Хэблэлэй мэдээсэһэнэй ёһоор, Вьетнамай Демократическа Республика ошоходоо, Германиин Демократическа Республикын Министрнүүдэй Соведэй түрүүлэгшэ Отто Гротеволь ГДР-эй правительствын зүгһөө нүүдэл госпиталиин түхеэр[...]гэнүүдые, тэрэ тоодо рентгенэй [...] парадуудые, яаралтай туһалам[...] үзүүлхэ гурбан автомашина г[...] мэтые ДРВ-гэй правительство[...] бэлэг болгон үгэһэн байна.

Лисынманайхидай гэмтэ хэрэгые хитад арад ехээр зэбүүрхэнэ

ПЕКИН, январиин 23. (ТАСС). Лисынманайхидай бузагай муухай гэмтэ ябуулга хэжэ байһандань дэлхэйн бүхы арадуудтай хамта хитад арад угаа ехээр зэбүүрхэнэ. Лисынманайхид Урда Корейн олон үхибүүдые «хүмүүжүүлхын» тулада эльгээбэбди гэһэн шалтаг баряад, США-гэй урда талын штадуудай плантаторнуудай хүдэлмэриин химда сэнтэй хүсэн болгон хэрэглэхын тулада тиишэ абаашаһан байна. «Бразили, Парагвай, Центральна болон Урда Америкын бусад оронуудта Урда Корейн эрхэтэд нүүжэ ошохонь» гэһэн шалтагаар лисынманайхид хүнүүдээр аралжаа наймаа хэхэ гэжэ байнхай.

«Богоолнуудаар наймаа хэгшэдэй амыень татаха» гэһэн гаршагтай статья соогоо «Жэньминьжибао» газетэ иигэжэ бэшэнэ. Урда Корейн эрхэтэдэй «нютагынь урилуулха» гэһэн ушар лисынманайхидай үнэндөө хариин ороной капиталистнууд болон плантаторнуудта богоолнуудые худалдаха гэһэн ябадал болоно. Нютагаа урилха хүнүүдэй олонхинь дайнай үедэ Хойто Корейһээ Америкын империалистнуудай, лисынманайхидай хүсөөр намнажа абаашаһан хүнүүд ю[...] Энэ гэмтэ ябадалай хүндэ энэр[...]гээр хандаха гол ёһонуудта о[...] тааралдахагүй байһан дээрэһээ К[...]рейн бүхы арадые, эб найрамдал[...] дуратай дэлхэйн бүхы арадууд[...] угаа ехээр зэбүүрхүүлнэ гэжэ га[...]тэ бэшэнэ.

КНДР-эй правительствын [...]дүүлгые, хариин оронууд руу [...]сынманайхидай хүсөөр абааша[...] гэжэ байһан Урда Корейн бүхы [...] дэлмэригүйшүүлые, дайнай ү[...] урда Корейдэ абаашагдаһ[...] КНДР-эй бүхы эрхэтэдые Хой[...] Корейдэ дамжуулан үгэхэ тух[...] КНДР-эй правительствын зүб эр[...]тые хитад арад бүримүһэн дэмжэ[...]

Лисынманайхидай энэ бузаг[...] муухай гэмтэ хэрэгые шоо шоб[...] харахаар байна. Эдэ бүгэдэ хад[...] ямаршье муухай юумэ хэхээр бэл[...] байһан лисынманайхид Коре[...] бүхы арадай дайсад, соёл бол[...] соролой дайсад мүн гэжэ тон эле[...] гэршэлэн харуулна. Хүнэй эрх[...] хүндэлхэ гол ёһонуудые эбдэн, [...]гоолнуудаар аралжаа наймаа х[...]шэд бүхы түрүү хүн түрэлтэн[...] зүгһөө эрид шууд буруушаагда[...] ёһотой гэжэ газетэ бэшэнэ.

Алжирай коммунистическэ партиин мэдүүл[...]

ПАРИЖ, январиин 23. (ТАСС). Алжирай коммунистическэ партиин мэдүүлгые «Юманите» газетэ мүнөөдэр толилоо. Тэрээн соонь иигэжэ хэлэгдэнэ. «Политическэ хэрэгээр хаагдаһан алжирайхид тушаа (политическэ хэрэгээр хаагдаһан хэдэн алжирайхидые сүлөөлһэн тухай эндэ хэлэгдэнэ.—**Редакциин ажаглалта)** Франциин Республикын президентын абаһан хэмжээнүүд хамагай түрүүндэ Алжирай Национально-сүлөөрэлгын армиин алдарта сэрэгшэдэй хэһэн тэмсэлэй, Алжирай арадай эсэргүүсэлтын үрэ дүн мүн болоно гэжэ Алжирай коммунистическэ парти тоолоно».

«Хэрбээ саашадаа үшөө үргэн ехэ хэмжээнүүдэй абтаад, хамагай түрүүндэ Алжирай бүхы асуудал тушаа манай правительствотай тэгшэ эрхэдэ үндэһэлэн хэлсээ хээд байгаа гээшэ һаань, эдэ хэмжээнүүд Франциин правительство эб на[...]рамдалые үнэхөөрөө хүсэнэ гэ[...] харуулха байгаа. Теэд ин[...] хэмжээнүүдэй абтажа байха[...] Франциин арми Алжирай арад[...] эсэргүү хашалта хэһээлтээе бү[...] шангадхажа байна бшуу» гэжэ [...]дүүлгэ соо саашадаа хэлэгдэнэ.

Алжирай коммунистическэ пар[...] хадаа «эдэ хэмжээнүүдһээ улам[...]лан, ехээр һанаагаа амаржа бо[...]хогүй» гэжэ патриодуудые һэрг[...]хэ зуураа, «эдэ хэмжээнүүдые [...]циональна тэмсэлэймнай үрэ д[...] гэжэ тоолохыень тэдэниие уряал[...] Бодотоор хэлсээ хэжэ эхилхые[...] Франциие баадхахын, колониал[...] дарлалтаһаа Алжирай арадые [...]лөөлхын тулада дайшалхы ябу[...]гаяа шангадхахые арадай н[...]дэлые бэхижүүлхые коммунисти[...]скэ парти уряална.

ТҮҮХЭТЭ УШАР

ТИРАНА, январиин 23. (ТАСС). КПСС-эй XXI съездын болохоёо байһые тайлбарилха зуураа, Албаниин арад тэрээндэ ехээр һонирхоно гэжэ «Зери и Популлит» газетэ бэшэнэ. Энэ түүхэтэ ушар Советскэ Союзда, мүн социализмын лагериин бүхы оронуудта, бүхы түрүү хүн түрэлтэндэ угаа ехэ удха шанартай. Совет орон дотор коммунизм байгуулха асари ехэ программые КПСС-эй XXI съезд зүбшэн хэлсэхэ байна. Долоон жэлэй түсэб Совет гүрэнэй арадай ажахые хүгжөөлгэдэ шэнэ үе нээжэ үг[...] байна. Энэ түсэб хадаа социал[...]тическэ лагериие толгойлдог [...]ветскэ Союзые бүри ехэ түгэл[...] хүсэтэй, бүри баян гүрэн бол[...] эб найрамдалай болон социал[...]мын хүсэнүүдэй саашанхи үрг[...]тые хангаха, капитализмтай ам[...]лан ёһоной экономическа мү[...]сөөндэ социалистическэ систем[...] асари ехэ илалта туйлаха үдэ[...] ойротуулха байна гэжэ газетэ [...]шэнэ.

В. М. САЯНОВ НАҺА БАРАБА

Ородой, Советскэ элитэ уран зохёолшо-поэт, прозаик, критик, литературын түүхэшэн Виссарион Михайлович Саянов 56 наһатайдаа энэ оной январиин 22-то Ленинград[...] гэнтэ наһа бараба. (ТАСС).

Редактор Ц. Ц. ЦИБУДЕЕВ

Адрес редакции: г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 26. Телефоны редакции: редактора—46-32, зам. редактора—32-74. отв. секретаря—27-37. отделов [illegible] жизни и экономики—47-59. пропаганды и местной информации—35-14. культуры и быта—34-05, писем трудящихся и переводов—24-74, корректорская—35-95, бухгалтерия—37-32. Для междугородных переговоров—16.

Н00947 Типография Министерства культуры Бурятской АССР Зак. № 476[...]